

Faktory ovlivňující rodiče při rozhodování o odkladu povinné školní docházky

Dagmar Minaříková

Bakalářská práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Dagmar Minaříková
Osobní číslo:	H22934
Studijní program:	B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Faktory ovlivňující rodiče při rozhodování o odkladu povinné školní docházky

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury týkající se role rodičů a učitelů při rozhodování o odkladu povinné školní docházky.

Vymezení teoretických východisek zaměřených na odklady povinné školní docházky, školní připravenost a školní zralost.

Příprava metodiky výzkumné části, stanovení cílů výzkumu a výzkumných otázek.

Realizace kvalitativního výzkumu prostřednictvím rozhovoru s rodiči dětí předškolního věku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi mateřských škol.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Dandová, E., Kropáčková, J., Nádvorníková, H., Pravcová, D., & Příkazská, I. (2018). *Školní zralost a odklady školní docházky*. Raabe.
- Greger, D., Simonová, J., & Straková, J. (Eds.). (2016). *Spravedlivý start?: Nerovné šance v předškolním vzdělávání a při přechodu na základní školu*. Univerzita Karlova.
- Grimmer, T. (2018). *School readiness and the characteristics of effective learning: The essential guide for early years practitioners*. Jessica Kingsley Publishers.
- Mertin, V. (2015). *Psychologie pro učitelky mateřské školy* (3. vyd.). Portál.
- Pugnerová, M., & Dušková, I. (2021). *Z předškoláka školákem*. Grada.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Beáta Deutscherová, MBA**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **8. ledna 2025**
Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2025**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr. Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 8. ledna 2025

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení bakalářské práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na bakalářské práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne

.....
podpis autora

ABSTRAKT

Bakalářská práce má teoreticko-empirický charakter a zaměřuje se na identifikaci faktorů, které ovlivňují rozhodování rodičů o odkladu povinné školní docházky jejich dítěte. Cílem práce je zjistit, jaké faktory rodiče při tomto rozhodování zohledňují. Teoretická část se věnuje přechodu dítěte z mateřské do základní školy, problematice odkladu povinné školní docházky a klíčovým faktorům, které rodiče při rozhodování ovlivňují. Praktická část vychází z kvalitativního výzkumu, realizovaného prostřednictvím osmi hloubkových rozhovorů s rodiči dětí, kterým byl udělen odklad povinné školní docházky. Výsledky ukazují, že se rodiče rozhodovali především na základě individuálních potřeb dítěte, avšak významný vliv na ně měly také vnější faktory, jako jsou sociální okolnosti a specifika školského systému v České republice. Doporučení pro praxi zahrnují potřebu lepší provázanosti mezi předškolním a základním vzděláváním a rozšíření vzdělávání pedagogů v oblasti logopedické prevence.

Klíčová slova: přechod z mateřské do základní školy, školní zralost, školní připravenost, odklad povinné školní docházky, rozhodovací role rodičů

ABSTRACT

This bachelor's thesis has a theoretical-empirical character and focuses on identifying the factors that influence parents' decisions to postpone their child's compulsory school attendance. The aim of the thesis is to determine which factors parents consider in this decision-making process. The theoretical part deals with the transition from preschool to primary school, the issue of school entry postponement, and the key factors that influence parents' decisions. The practical part is based on qualitative research conducted through eight in-depth interviews with parents of children who were granted a postponement of compulsory school attendance. The results show that parents primarily based their decisions on the individual needs of the child, but were also significantly influenced by external factors, such as social circumstances and the specifics of the Czech education system. Recommendations for practice include the need for better continuity between preschool and primary education, as well as enhanced training of teachers in the field of speech therapy prevention.

Keywords: transition from kindergarten to elementary school, school maturity, school readiness, postponement of compulsory school attendance, decision-making role of parents

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Beátě Deutscherové, MBA, za odborné vedení, trpělivost a cenné rady, které mi během zpracování této bakalářské práce poskytla. Mé poděkování patří také rodičům, kteří mi věnovali svůj čas a ochotně sdíleli své zkušenosti s odkladem povinné školní docházky u svého dítěte. Poděkování patří i mé sestře a rodičům, jejichž podpora pro mě byla nesmírně důležitá. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat svému příteli, který mě podporoval po celou dobu bakalářského studia.

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 PŘECHOD Z MATEŘSKÉ DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY JAKO VÝZNAMNÝ MILNÍK PRO DĚTI I RODIČE	13
1.1 ZÁPIS DO 1. ROČNÍKU ZÁKLADNÍ ŠKOLY	16
2 ODKLAD POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	19
2.1 ODKLAD POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY Z POHLEDU RODIČE	20
2.2 POSTUP PRO RODIČE PŘI ODKLADU POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	22
3 KLÍČOVÉ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ RODIČE PŘI ROZHODOVÁNÍ O ODKLADU POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	24
3.1 INDIVIDUÁLNÍ FAKTORY NA STRANĚ DÍTĚTE	25
3.1.1 Školní zralost a připravenost	25
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	30
4 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	31
4.1 VÝZKUMNÉ CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	31
4.2 METODA SBĚRU DAT	32
4.3 ANALÝZA DAT.....	33
4.4 ETIKA VÝZKUMU	33
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	34
5 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT.....	37
5.1 NÁZORY RODIČŮ NA ODKLAD POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	37
5.2 DŮVODY PRO UDĚLENÍ ODKLADU POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY Z POHLEDU RODIČŮ.....	42
5.2.1 Individuální faktory na straně dítěte	42
5.2.2 Rodinné a sociální faktory	46
5.3 INSTITUCIONÁLNÍ DOPORUČENÍ PRO ODKLAD POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	49
5.4 RETROSPEKTIVNÍ POHLED RODIČŮ NA ODKLAD POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	51
6 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	53
7 DISKUSE	56
7.1 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	58
ZÁVĚR	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	61
SEZNAM OBRÁZKŮ	64
SEZNAM TABULEK.....	65
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	66

SEZNAM PŘÍLOH.....67

ÚVOD

Téma odkladu povinné školní docházky je v současnosti stále aktuální, zejména z hlediska jeho vlivu na začátek školní kariéry dítěte. Jako budoucí učitelka mateřské školy se s touto problematikou budu setkávat pravidelně, protože předškolní vzdělávání je startovní čarou pro úspěšný přechod dítěte na základní školu.

V této bakalářské práci se zaměřuji na pohled rodičů na odklad PŠD, konkrétně na faktory, které ovlivňují tento rozhodovací proces. Rodiče jsou jedni z hlavních aktérů tohoto rozhodování, hrají klíčovou roli v určování, zda jejich dítě bude do školy přihlášeno v řádném termínu, nebo zda dojde k odkladu PŠD. Cílem této práce je identifikovat faktory, které ovlivňují rozhodování rodiče o odkladu PŠD jejich dítěte.

Teoretická část práce je rozdělena do tří kapitol. V první kapitole se zaměřuji na přechod dítěte z mateřské školy do základní školy. V druhé kapitole se věnuji problematice odkladu PŠD a nejčastějším argumentům rodičů pro odložení PŠD. V třetí kapitole popisují klíčové faktory, které tento proces ovlivňují.

Praktická část práce obsahuje čtyři kapitoly. V první kapitole se zaměřuji na metodologii výzkumu, kde je podrobně popsán použitý výzkumný přístup. Tím je kvalitativní metoda hloubkových rozhovorů s rodiči, kteří prošli rozhodovacím procesem odkladu PŠD u svého dítěte. V následujících kapitolách popisují interpretaci dat, výsledky výzkumu a závěrečnou diskusi, včetně doporučení pro praxi.

Téma odkladů PŠD je častým předmětem závěrečných prací. Vysoké procento odkladů PŠD, které se v posledních letech nemění, naznačuje, že tento problém je stále aktuální. Výzkum zaměřený na pohled rodiče na tuto problematiku by mohl přispět k lepšímu pochopení procesů, které ovlivňují jeho rozhodování, a poskytnout cenné poznatky pro praxi.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘECHOD Z MATEŘSKÉ DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY JAKO VÝZNAMNÝ MILNÍK PRO DĚTI I RODIČE

Přechod dítěte z mateřské do základní školy představuje velmi důležitý milník v jeho životě. Dítěti se zde otevírá nová cesta plná příležitostí, která je však spojená i s řadou nároků, které sebou přináší vstup do základní školy. V tomto období dítě vyžaduje podporu ze strany rodičů, učitelů i dalších odborníků, kteří mohou pomoci dítěti zvládnout tuto přechodovou fázi co nejlépe. Vstup do školy pro dítě představuje velkou změnu především v režimu jeho dne. Dítě se musí přizpůsobit mnoha požadavkům, které jsou na něho ze strany základní školy nově kladeny (Kmeťová, 2024). Jedná se jak o přizpůsobení se celkovému režimu dne, který je na ZŠ patrně jiný, než režim v MŠ. Vzdělávání na ZŠ s sebou nese nové povinnosti a pravidla. Dítě se také musí dokázat adaptovat na nové spolužáky, nový kolektiv, ve kterém tráví velkou část svého dne. Tyto změny ovlivňují schopnost dítěte učit se, soustředit se a schopnost osvojovat si nové vzorce chování. Zároveň by se dítě mělo aktivně zapojovat do budování vztahů s učiteli a spolužáky (Oprailová, 2016).

Borbélyová (2023) zdůrazňuje význam kontinuity v období přechodu dítěte na vyšší stupeň vzdělávání. Kontinuita zajišťuje, aby přechod z předškolního období do mladšího školního věku proběhl co nejplynuleji. Na základě této kontinuity by mateřská a základní škola měly spolupracovat s cílem sladit požadavky vzdělávacích institucí a usnadnit dětem adaptaci na nové prostředí. MŠ poskytuje dětem takové typy aktivity, které jsou jednak v souladu s cíli rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, ale také slouží jako předpoklad pro úspěšný start na ZŠ (Bejdáková et al., 2018). MŠ by však dětem neměla poskytovat primárně aktivity zaměřené na přípravu na ZŠ. Stále se jedná o předškolní vzdělávání, kde děti vyžadují přirozený rozvoj, hru a volnou kreativitu. Aktivity zaměřené na školní přípravu by měly být přiměřeně začleněny do běžného chodu MŠ, avšak neměly by převažovat nad hravým a spontánním učením, které je pro předškolní věk klíčové (Mertin & Gillernová, 2015).

Zdůraznit je zapotřebí i fakt, že významným milníkem je toto období také pro rodiče a rodinu dítěte. Vysoké požadavky jsou klady právě na rodiče, jedním z těchto požadavků je vybrat vhodnou ZŠ pro své dítě. Toto rozhodnutí je jedno z klíčových pro dospívání dítěte, jelikož ve školních lavicích tráví žáci podstatně velkou část svého dne. Školní prostředí jim poskytuje nejen prostor pro vzdělávání a získávání nových informací, ale sociální prostředí školy formuje a ovlivňuje jejich osobnost. Podporující prostředí školy, pozitivní klima ve

třídě i mezi učiteli ovlivňuje přístup žáka ke vzdělání a jeho motivaci k učení (Greger et al., 2016; Opravilová 2016). Postoj rodičů ke vzdělání taktéž výrazně ovlivňuje přístup dítěte ke vzdělání. Často se setkáváme s tím, že rodiče vyvíjejí na své děti určitý tlak v oblasti přípravy na školu. Snaží se jim usnadnit tento přechod tím, že kladou velký důraz na vzdělávací aktivity, jako jsou různé kroužky a kurzy již v předškolním věku dítěte. Tyto aktivity pak vnímají jako způsob, jak dítěti zajistit „náskok“ před vrstevníky a zvýšit šanci na školní úspěšnost. Mnozí rodiče se snaží své dítě co nejlépe připravit na požadavky kladené školou, ať už kvůli vlastní negativní zkušenosti, nebo ze strachu, že by jejich dítě nemuselo být dostatečně úspěšné. Ve výsledku může jít o přehnanou snahu rodiče zajistit úspěšnost svého dítěte ve škole, kdy vyvíjeným tlakem vytvoříme dítěti negativní postoj ke škole (Šulová, 2014).

Podle Šulové a Havlíkové (2014) spočívá kvalitní příprava dítěte na školu ze strany rodičů především v podpoře jeho zdravého a harmonického vývoje. Rodičovskou přípravu přitom dělí na tři fáze – dlouhodobou, střednědobou a krátkodobou.

Dlouhodobá příprava probíhá po celé předškolní období, tedy od 3 do 6 let věku dítěte. Nejde však primárně o aktivity cílené na školní přípravu, ale spíše o to, aby dítě vyrůstalo v podnětném a stabilním rodinném prostředí, které mu poskytuje dostatečné množství podnětů pro jeho přirozený rozvoj ve všech oblastech vývoje. Autorky zdůrazňují především význam rozvoje řečových schopností dítěte, které ovlivňuje kvalita komunikace v rodině, tedy to jak aktivně a často rodiče nebo členové rodiny s dítětem komunikují. Můžu se jednat např. o společné čtení knih, vyprávění příběhů nebo aktivní trávení společného času. V dnešní době vyrůstají děti obklopeny velkým množstvím digitálních technologií, které jim poskytují nepřehledné množství podnětů, které dítě většinu času vnímá pouze pasivně (Šulová & Havlíková, 2014). Národní pedagogický institut (n.d.) sepsal základní doporučení, jak pomoci svému dítěti před nástupem do základní školy. Jedno z těchto doporučení zní následovně:

„Povídejte si s dítětem a čtěte mu. Technologie nenahradí lidské slovo a osobní kontakt. Rozvíjejte řeč, slovní zásobu, pozornost, naslouchání, fantazii dítěte.“

Na základě těchto doporučení by rodiče měli aktivně podněcovat dítě nejen ke komunikaci, ale také by měli podněcovat jeho představivost a tvořivost přímou interakcí s dítětem. Jejich hlavním cílem by mělo být podporovat zvědavost dítěte a motivovat ho k učení novým věcem.

Středně dobá příprava by měla začít ve chvíli, kdy dítě dokáže pochopit co znamená škola. V tomto období se dítě začíná samo zajímat, jak to ve škole chodí a svou volnou hru často směřuje na školní témata. Klíčový je zde citlivý přístup rodičů, kteří svými názory a postoji zprostředkovávají dítěti realistickou představu o školním prostředí. Rodiče by neměli dítěti školu vyobrazovat jako místo plné zábavy. Dítě může být na základě těchto představ nemile zaskočeno školními povinnostmi. A to především díky zkreslené představě, kterou mu poskytli rodiče. Stejně nevhodný je i přístup rodičů, kteří své děti školou straší a neustále zmiňují negativní poznámky vztažené ke školnímu prostředí. Dítě by mělo mít realistický pohled na školní prostředí – mělo by vědět, že se od něj budou vyžadovat určité povinnosti, ale zároveň vědět, že je škola místem, kde se seznámí s novými kamarády, osvojí si nové dovednosti a získá spoustu zajímavých informací (Šulová & Havlíková, 2014). Národní pedagogický institut (n.d.) v tomto případě zmiňuje doporučení v tomto znění:

„Těšte se společně na školu. Pokud se dítě bude těšit do školy, adaptace na školní prostředí bude probíhat snadněji.“

Krátkodobá příprava probíhá těsně před nástupem do školy a představuje velmi významný čas v životě dítěte, ale i celé rodiny. Rodiče se snaží o tom, aby vše proběhlo co nejplynuleji a dítě mělo z nástupu do školy radost. Jedním z vhodných kroků ze strany rodičů je také vytvoření pracovního místa pro dítě v dětském pokoji, nebo jiné části domácnosti. Dítě tak získá prostor pro domácí přípravu, který v něm posílí pocit odpovědnosti a pomůže mu vnímat učení jako přirozenou součást každodenních činností (Šulová & Havlíková, 2014). V souvislosti s krátkodobou přípravou si můžeme spojit i doporučení od Národního pedagogického institutu (n.d.), který v tomto případě zmiňuje doporučení v tomto znění:

„Trénujte s dítětem ranní vstávání a pravidelné ukládání k večernímu spánku. Uspadněte sobě i dítěti přechod na nový denní režim a plnění povinností.“

Proto je pro rodiče důležité si uvědomit, že v tomto období hrají významnou roli, jelikož i jejich přístup a podpora může výrazně ovlivnit, jak dítě tuto změnu zvládne. Rodič by měl dítě povzbuzovat a budovat pozitivní vztah ke škole, vytvořit mu pravidelný režim s dostatkem odpočinku a podporovat dítě při jeho přípravě do školy. Adaptace na školní prostředí je však velmi individuální proces, proto je důležité poskytnout dítěti dostatek času, aby se mohlo přizpůsobit novým podmínkám svým vlastním tempem (Šulová & Havlíková, 2014).

Vstup dítěte do základní školy představuje završení vývojové etapy předškolního věku. Mateřská škola ve velmi úzké spolupráci s rodiči, připravuje děti na tuto změnu. Nejde jen o aktivní přípravu v posledním povinném roce předškolního vzdělávání, ale o rozvoj a přípravu dítěte po celou dobu předškolního věku. Tento přechod je považován za zlomový okamžik jak pro dítě, tak i pro jeho rodiče, případně rodinu. Významným bodem se tak pro přechod z mateřské do základní školy stává zápis dítěte do prvního ročníku, který dítěti umožňuje prvotní kontakt se školním prostředím. Obě strany vstupují do nové životní fáze, která jim přináší nejen výzvy a zodpovědnost, ale také nové příležitosti k rozvoji a růstu (Oprávilová 2016).

1.1 Zápis do 1. ročníku základní školy

Pro dítě jde o významnou společenskou událost, během níž se postupně sžívá se svou budoucí rolí žáka. Organizaci zápisu do prvního ročníku ZŠ mají v kompetenci učitelé ze ZŠ, kteří případně mohou spolupracovat s učiteli z MŠ. Zápis do ZŠ obvykle probíhá od 1.4 do 30.4, tedy půl roku před zahájením povinné školní docházky dítěte (Dandová et al., 2018).

Povinnost rodičů přihlásit dítě k zápisu do prvního ročníku je ukotvena ve školském zákoně č. 561/2004 Sb., následovně *„Zákonný zástupce je povinen přihlásit dítě k zápisu k povinné školní docházce, a to v době od 1. dubna do 30. dubna kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku.“* (Zákon č. 561/2004 Sb., 2004, § 36 odst. 4) Podle § 36 odst. 3 školského zákona začíná povinná školní docházka dítěte, dnem po dni, kdy dítě dosáhlo šestého roku, v případě, že mu není udělen odklad povinné školní docházky. Zápisy do 1. ročníku základní školy se řídí vyhláškou č.48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky. Která udává, že je ZŠ povinná před zahájením zápisu zveřejnit informace o organizaci zápisu, průběhu zápisu a kritériích pro přijetí žáků, které si mohou zákonní zástupci prostudovat dálkově – např. na webových stránkách školy.

Podle vyhlášky o základním vzdělávání platí, že se zápis skládá ze dvou částí – formální a motivační (Dandová et al., 2018).

„(2) V průběhu formální části zápisu zákonný zástupce dítěte požádá o zápis dítěte k plnění povinné školní docházky.“

(3) Rozhovor pedagogického pracovníka se zapisovaným dítětem trvá nejvýše 20 minut. Rozhovor je zaměřen na motivování dítěte pro školní docházku a orientační posouzení jeho školní připravenosti.

(4) Pokud škola připraví i jiné činnosti spojené s orientačním posouzením školní připravenosti dítěte formou hry nebo jinou vhodnou formou, je doba jejich trvání nejvýše 60 minut.“ (Vyhláška č. 48/2005 Sb., 2005, § 3a)

Průběh zápisu neboli jeho motivační část pak není stanovena žádnou vyhláškou ani zákonem. ZŠ si tuto část sestavují podle svých požadavků a zvyklostí. Většina škol upřednostňuje klasický průběh, kdy dítě plní modifikované úkoly zaměřené na zjištění úrovně jeho školní připravenosti – kreslí obrázek, recituje básničku, poznává barvy a krátce hovoří s učitelem, který je u zápisu přítomný (Jucovičová & Žáková, 2014; Opravilová, 2016). Dalším možným způsobem, který však zatím není příliš rozšířený je dětské portfolio. Dítě si toto portfolio vede během předškolního vzdělávání, což učitelům poskytuje přehled o jeho vývoji i zájmech (Havlinová, Bezoušková & Splavcová, 2023). Je důležité zmínit, že není povinné, aby dítě bylo u zápisu přítomné. Dítě není povinno vykonávat žádné úkoly ani komunikovat s učiteli. Nicméně je doporučováno, aby dítě tuto zkušenost absolvovalo (Pugnerová & Dušková, 2019).

Aby byl zápis příjemnou zkušeností pro dítě i jeho rodiče, měli by učitelé přizpůsobit prostředí, ve kterém se bude konat. Připravit vhodné pomůcky a sestavit program činností odpovídající schopnostem dítěte předškolního věku. Všechny aktivity by měly vycházet ze zájmů dítěte a reflektovat jeho individuální potřeby. Pro zajištění klidné a přátelské atmosféry by mělo být zákonným zástupcům umožněno, aby se zápisu mohli účastnit společně se svým dítětem. Přístup k zápisu by měl být jednotný v rámci školy, přičemž rodičům by po jeho absolvování mělo být poskytnuto doporučení, jak dítě dále rozvíjet a podporovat jeho schopnosti v období před zahájením PŠD (Havlinová, Bezoušková & Splavcová, 2023).

Zápis dítěti poprvé umožňuje seznámit se se školním prostředím a s budoucími učiteli, kteří ho mohou motivovat a pozitivně naladit na školu. Rodiče by měli dítě připravit především po psychické stránce, aby ze zápisu nemělo obavy. Není nutné, aby bylo dítě intenzivně připravováno na úkoly během zápisu. Dítě by mělo jednat přirozeně, bez stresu z případného neúspěchu (Šulová, 2014). Pocit bezpečí v tomto případě mohou dítěti poskytnout nejen rodiče, kteří jsou u zápisu přítomni, ale také učitelka/učitel z MŠ ze třídy, kterou dítě navštěvuje. Ti mohou dítěti poskytnout potřebnou podporu. V případě, že dítě

u zápisu nespolupracuje, stydí se nebo je rozrušené, může učitelka/učitel z MŠ poskytnout informace o aktuálním stavu dovedností a schopností dítěti učiteli ze ZŠ (Bejdáková et al., 2018).

Výsledky zápisu jsou zákonným zástupcům sdělovány písemnou formou ředitelem ZŠ. Stejný postup platí i v případě, že ředitel školy vyhovějí žádosti o odkladu PŠD o jeden rok. Zákonní zástupci obdrží písemné rozhodnutí o přijetí nebo nepřijetí dítěte ke školní docházce, případně o schválení odkladu PŠD, v rámci stanovené lhůty (Jucovičová & Žáková, 2014).

Zápis do první třídy se tak stává významným krokem vedoucí dítě ke školní docházce. Pro zákonné zástupce – rodiče představuje jistou administrativní formalitu, pro dítě představuje přelomový okamžik, kdy se „oficiálně“ dostává do školního světa. Proto by měl být tento moment co nejpříjemnější a dítě by nemělo být zatěžováno zbytečným stresem nebo nadměrnými očekáváními ze strany rodičů. Přestože konkrétní průběh zápisu se může v jednotlivých školách lišit, jeho hlavním cílem by mělo být podpořit dítě i jeho rodiče a usnadnit jim vstup do nové životní etapy. Důležité je, aby zápis probíhal v klidné atmosféře, která dítěti umožní projevit se přirozeně a bez zbytečného stresu (Jucovičová & Žáková, 2014; Opravilová, 2016).

2 ODKLAD POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

Dítě, které dovrší šesti let mezi 1. zářím a 31. srpnem daného školního roku, musí být zapsáno do základní školy a od září nastoupit k povinné školní docházce. Rodiče však mají možnost požádat o její odklad, pokud se domnívají, že dítě ještě není dostatečně zralé pro nástup do základní školy. Rodiče jsou zodpovědní za podání žádosti odkladu PŠD a za iniciování vyšetření školní zralosti v pedagogicko-psychologické poradně, která odborně posoudí, zda dítě opravdu není zralé na vstup do základní školy. Konečné rozhodnutí však náleží řediteli základní školy, ten se rozhoduje na základě žádosti zákonných zástupců a dalších doporučení ze strany odborníků. Cílem odkladu PŠD je zajistit dítěti co nejplynulejší a nejméně náročný přechod do ZŠ a úspěšné absolvování školní docházky (Dandová et al., 2018).

Podmínky a postup pro odklad PŠD upravuje školský zákon následovně:

Není-li dítě tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte v době zápisu dítěte k povinné školní docházce podle § 36 odst. 4, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení, a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku. (Zákon č. 561/2004 Sb., 2004, § 37 odst. 1)

Podle zprávy České školní inspekce (2024a) patří Česká republika mezi evropské země s nejvyšším počtem odkladů PŠD. V České republice dlouhodobě evidujeme vysoký podíl odkladů PŠD, což potvrzují i data České školní inspekce. Z dat je patrné, že v posledních šesti letech přesahuje podíl odložených školních docházek 20 % a blíží se hranici 25 %. Jedním z možných opatření ke snížení vysokého procenta odkladů PŠD bylo zavedení povinného předškolního vzdělávání. V roce 2017 se v České republice stalo právní povinností, aby dítě, které dosáhne pěti let věku, navštěvovalo MŠ, případně bylo individuálně vzděláváno v domácím prostředí. Cílem tohoto opatření bylo podpořit vzdělávací potenciál dětí a eliminovat vzdělávací problémy, které by mohly negativně ovlivnit jejich úspěšnost v základním vzdělávání. Touto problematikou se zabývaly Majerčíková a Navrátilová (2021) v rámci výzkumné studie, zaměřené na reflexi rodičů a učitelů týkající se povinného předškolního vzdělávání. Výsledky ukazují, že tento krok byl hodnocen převážně pozitivně. Rodiče i učitelé MŠ vnímají lepší připravenost dětí na vstup do ZŠ. Děti jsou lépe adaptovány na školní prostředí, jsou zvyklé na autoritu učitele a mají srovnatelnou úroveň školní připravenosti, což přispívá k plynulejšímu přechodu do základní

školy. Výroční zpráva České školní inspekce (2024b) uvádí, že v letech 2023/2024 klesá podíl dětí navštěvujících povinný ročník předškolního vzdělávání v MŠ, zatímco možnost individuálního vzdělávání v domácím prostředí je využívána stále častěji. Zároveň se procento odkladů PŠD výrazně nesnižuje. Z tohoto důvodu nelze jednoznačně určit, zda zavedení povinného předškolního vzdělávání vedlo k výrazné změně, a to i přes poměrně pozitivní ohlasy na jeho zavedení.

Neexistuje výzkum, který by se zaměřoval na efektivitu odkladů PŠD v České republice. V zahraničí se takové výzkumy zřídka objevují, ale nejsou snadno použitelné pro český vzdělávací systém, zejména kvůli rozdílům ve věku nástupu do prvního ročníku (Páchová et al., 2024). Stejně jako v České republice je v zemích jako Německo, Španělsko, Portugalsko, Slovensko nebo Polsko povinná školní docházka stanovena od 6 let věku dítěte. V Anglii, Nizozemsku či Skotsku zahajují děti povinnou školní docházku již v 5 letech. Na rozdíl od těchto zemí je v severských státech, jako jsou Finsko, Litva nebo Estonsko, PŠD stanovena až od 7 let věku dítěte. Tyto země mají zpravidla nižší procento odkladů PŠD. Můžeme předpokládat, že je to díky vyzrálosti dítěte, neboť nastupuje do prvního ročníku ZŠ ve vyšším věku (McMurray, 2021). Pokud bychom chtěli srovnávat jednotlivá procenta odkladů PŠD v evropských zemích, hlavním úskalím je tedy nejednotný věk, ve kterém dítě zahajuje PŠD. Dalším úskalím může být legislativní ukotvení odkladu PŠD v dané zemi. Z těchto důvodů se procento odkladů PŠD v České republice nejčastěji srovnává s Německem nebo Slovenskem, tyto země mají podobně nastaven vzdělávací systém. I ve srovnání s těmito zeměmi jsme však na předních příčkách, pokud jde o počet odkladů PŠD za rok (Česká školní inspekce, 2024).

2.1 Odklad povinné školní docházky z pohledu rodiče

Pugnerová a Dušková (2019) jasně demonstrují šest nejčastějších argumentů rodičů pro odklad PŠD. Tyto argumenty však nejsou dostatečné k tomu, aby na jejich základě byl dítěti odklad PŠD udělen. Mezi první argumenty rodičů patří tvrzení:

„Ať si ještě prodlouží dětství“ (Pugnerová & Dušková, 2019, s. 40).

Na první pohled se může zdát, že rodiče jednají v zájmu svého dítěte. Nechtějí ho zahlcovat školními povinnostmi a nechat mu tak rok navíc pro jeho bezstarostná dětská léta. Nemusí tomu tak ale být vždy, že rodiče jednají v tom nejčistším zájmu dítěte. Častokrát vidí i odsunutí povinností spojených s nástupem dítěte do ZŠ, které budou kladeny na ně jako na zákonné zástupce dítěte. Rodiče mohou vnímat odklad PŠD jako způsob, jak oddálit

nové povinnosti spojené se školní docházkou dítěte. S tím se pojí i argument, spojený se změnami v rodině. Velkou změnou v chodu rodiny je např. narození dítěte, proto rodiny s dítětem těsně před prahem zahájení PŠD a s očekáváním nově narozeného dítěte uvádějí tento argument.

„Budeme mít doma nově narozené dítě“ (Pugnerová & Dušková, 2019, s. 41).

Skloubit povinnosti spojené s PŠD staršího dítěte s péčí o novorozence tak může být pro rodiče velmi psychicky, ale také fyzicky náročné. Toto období však může být náročné i pro dítě, protože příchod nového sourozence v něm může vyvolat pocity nejistoty. Tím pádem může být citlivější, hůře snášet odloučení od rodiny, zejména od matky, což může mít negativní dopad na adaptaci na školní prostředí.

Časté jsou také argumenty, které zmiňují měsíc narození dítěte, např...

„Dítě je narozené mezi květnem a srpnem, bude ve třídě nejmladší“

„Naše dítě se narodilo na podzim“ (Pugnerová & Dušková, 2019, s. 40).

V těchto případech rodiče zvažují, zda dítě nebude kvůli svému věku ve třídě znevýhodněné, ať už z hlediska školního neúspěchu nebo šikany ze strany starších dětí. Měsíc narození však sám o sobě není dostatečným důvodem pro odklad PŠD. Proto je důležité pečlivě zvážit všechny faktory, které by mohly odklad PŠD skutečně odůvodnit.

Fyzické dispozice dítěte, jako je jeho drobný vzrůst, také nejsou samy o sobě dostatečným důvodem, i tak je toto jeden z častých argumentů rodičů.

„Naše dítě je příliš malé, drobné“ (Pugnerová & Dušková, 2019, s. 40).

V případě, že jsou i rodiče dítěte drobného vzrůstu nemůžeme předpokládat, že jejich dítěte dosáhne požadované výšky či váhy. Pediatři, ale i rodiče by měli brát v potaz to, že drobný vzrůst dětí nemusí vždy negativně ovlivňovat školní úspěšnost dítěte. Zároveň, ale upozorňují na fakt, že děti malého vzrůstu, nižší váhy mohou být častěji unavené a nemusejí tak zvládat fyzickou ani psychickou zátěž, která je na ně kladena (Jucovičová & Žáková, 2014).

A jako poslední z nejčastějších neopodstatněných argumentů rodičů autorky uvádějí ten, kdy rodiče jednají na základě kamarádkských vztahů dítěte.

„Kamarádka/kamarád našeho dítěte také ještě nejde do školy“ (Pugnerová & Dušková, 2019, s. 41).

Kamarádské vztahy jsou důležitou součástí našich životů a mohou ovlivnit školní úspěchy dítěte. Nicméně to není opodstatněný důvod.

Za opodstatněné argumenty lze považovat opožděný nebo nerovnoměrný vývoj dítěte v některé z oblastí – tělesné, kognitivní, emocionální nebo sociální. V těchto případech je velmi pravděpodobné, že zraní, jakožto efektivní proces učení, může během roku přinést velké změny v postižených oblastech. Dalším důvodem může být sociální nezralost nebo neurotický vývoj, který se projevuje emoční labilitou dítěte. V takovém případě se dítě nedokáže regulovat vlastní emoce, může být velmi plačtivé, nebo naopak agresivní či výbušné (Pugnerová & Dušková, 2019). Dalším opodstatněným důvodem může být znevýhodněné rodinné prostředí, které má na dítě vliv. V takových případech se dítěti nedostává potřebné podpory při přípravě na školu ze strany rodičů, kteří se mu nevěnují, což může dítě negativně ovlivnit. Další možností je, že rodina nedokáže vytvořit dostatečně podnětné prostředí pro jeho rozvoj dítěte, což znamená, že dítě nemá přístup k aktivitám, které by podpořily rozvoj schopností potřebných pro školní život. To může mít dlouhodobý dopad na jeho celkový vývoj, ale také na školní úspěšnost. (Burkovičová, 2016)

2.2 Postup pro rodiče při odkladu povinné školní docházky

Rodiče, kteří chtějí odložit nástup dítěte do první třídy o jeden rok, musí svou žádost písemně předložit řediteli příslušné ZŠ. Tato žádost musí být doručena v období zápisů do prvního ročníku, tedy od 1. 4. do 30. 4. K žádosti musí rodiče přiložit také doporučení pro odklad PŠD, které mohou získat v PPP, speciálně pedagogickém centru, u klinického psychologa nebo dětského lékaře (Pugnerová & Dušková, 2019). Rodiče k zápisu dokládají dvě doporučení pro odklad PŠD, např. z PPP a od dětského lékaře, přičemž oba posudky se musí shodovat (Bejdáková et al., 2018). Tento proces může na první pohled působit jednoduše, ale není tomu tak. Posuzování školní zralosti a připravenosti je odborný a velmi citlivý proces, který vyžaduje individuální přístup a sběr dat o dítěti a jeho schopnostech potřebných pro zahájení PŠD. (Dandová et al., 2018).

Jednou z možností, kde rodiče můžou získat doporučení pro odklad PŠD jejich dítěte je právě PPP. Jedná se o jedno ze školských poradenských zařízení, které mohou navštěvovat děti a žáci již od 3 let věku společně se svými zákonnými zástupci. Zároveň jejich služby mohou využívat i učitelé mateřských, základních a středních školy pro poradenské, informační, ale také právě diagnostické služby (Bejdáková et al., 2018). Služby PPP jsou zaměřeny na vyšetření školní zralosti, poradenství v oblasti profesní orientace, komplexní řešení školního

neúspěchu, diagnostika nadaných dětí, posouzení a volba strategií pro vzdělávání dětí a žáků s poruchou vývoje, nebo poruchou chování. Na základě doporučení z PPP je dětem, žákům či studentům poskytnuta jistá podpora ve vzdělávání (Dandová et al., 2018).

V případě předškolního vzdělávání nejčastěji využívají rodiče právě vyšetření školní zralosti. Vyšetření vždy probíhá na žádost rodiče, iniciovat však toto vyšetření mohou učitelé z MŠ, logopedové nebo dětský lékař. Avšak vyšetření musí vždy probíhat na objednávku zákonného zástupce dítěte. Na základě tohoto vyšetření, dostanou rodiče odborný posudek o úrovni školní zralosti dítěte od speciálního pedagoga a psychologa s doporučením pro případný odklad PŠD. Zde se nachází také doporučení na další práci s dítětem, tedy konkrétní oblasti a typy, jak dítě před zahájením PŠD rozvíjet. Rodiče mohou tuto zprávu předat MŠ, ale nejsou k tomu povinni – je to jejich volba. Pokud tuto zprávu s doporučením učitelům MŠ předloží, učitelé mohou lépe přizpůsobit přístup k dítěti podle doporučení poradny, což může pozitivně ovlivnit jeho rozvoj a individualizaci vzdělávacího procesu přesně pro potřebu dítěte. (Bejdáková et al., 2018).

Rozhodnutí rodičů o návštěvě PPP a případném odkladu PŠD předchází řada faktorů, které na rodiče působí. Právě těmto faktorům se věnuji v další kapitole.

3 KLÍČOVÉ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ RODIČE PŘI ROZHODOVÁNÍ O ODKLADU POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

V závěrečné kapitole se zabývám vybranými faktory, které mohou ovlivnit rozhodování rodičů o odkladu PŠD. Vnímání těchto faktorů je však velmi individuální, a proto jim každý rodič může přiřkládá jinou váhu a jejich význam může posuzovat odlišně.

Faktory ovlivňující rodiče při rozhodování o tom, zda jejich dítě zapíše do prvního ročníku ZŠ či nikoli a rozhodnou se tak pro odložení školní docházky lze dělit na tři skupiny. První skupinou jsou **individuální faktory na straně dítěte**, které se zabývají školní zralostí, připraveností nebo naopak školní nezralostí. Druhou skupinou faktorů jsou **faktory na straně rodiny**. Tyto faktory představují širokou škálu vlivů, které na dítě v tomto období působí (Greger et al., 2016). Mertin a Gillernová (2015) uvádí, předpoklady na straně rodiny, které mají vést k plynulému přechodu dítěte z MŠ do ZŠ. Řadí mezi ně podnětnost rodinného prostředí, rodinné klima, socioekonomický status rodiny a očekávání ohledně vzdělávacích výsledků dítěte. Tyto vlivy lze souhrnně označit jako sociokulturní prostředí rodiny, které zahrnuje sociální a kulturní faktory ovlivňující životní podmínky, hodnoty, zvyky a chování členů rodiny. Děti vyrůstající v sociálně znevýhodněném prostředí mohou mít omezené podněty pro svůj rozvoj. Třetí skupinou faktorů jsou **faktory na straně vzdělávacích institucí**. Ty můžeme dále členit na faktory na straně MŠ a faktory na straně ZŠ. Zde spadají jak profesní kompetence učitelů, dosavadní úroveň a výsledky přípravy na zahájení PŠD, tak i školský systém a podmínky ve škole – například počet dětí v prvním ročníku nebo složení třídy (Mertin & Gillernová, 2015). Důležitou roli hraje také to, kolik dětí mělo v minulém roce odklad PŠD a nyní nastupuje do 1. třídy (Greger et al., 2016). Součástí školského systému je také náročnost prvního ročníku, která se může mezi školami lišit, a to jak v obsahu výuky, tak v požadavcích na dítě. Zásadní je také otázka, zda daná MŠ dítěti skutečně poskytuje dostatečný prostor pro rozvoj potřebných dovedností k úspěšnému zahájení PŠD. Pokud MŠ klade důraz na všestranný rozvoj dítěte a přípravu na školu, může to pozitivně ovlivnit jeho školní zralost a připravenost. Naopak, pokud dítě nemá dostatek příležitostí k rozvoji klíčových dovedností, může být jeho nástup do školy složitější a zvýšit pravděpodobnost potřeby odkladu PŠD (Mertin & Gillernová, 2015).

3.1 Individuální faktory na straně dítěte

Greger a kolektiv (2016) rozlišují dva typy faktorů na straně dítěte, které rodiče zohledňují. První zdůrazňují přínos odkladu PŠD pro dítě, např. vyšší šanci na školní úspěch nebo prodloužení dětství. Druhá skupina faktorů vychází ze znevýhodnění dítěte, jde např. o oslabené grafomotorické dovednosti, nízkou samostatnost, logopedické obtíže či zdravotní problémy. Výraznějším problémem může být např. vývojová dysfázie, která ovlivňuje porozumění řeči i její produkci a může tak komplikovat zvládnutí požadavků první třídy. V těchto případech bývá odklad PŠD doporučen jako podpůrné opatření pro zajištění úspěšného nástupu do školy (Kutálková, 2009). Mezi individuální faktory na straně dítěte patří také pohlaví nebo věk. Tyto faktory úzce souvisejí se školní zralostí a připraveností dítěte při zahájení PŠD. Pokud dítě vykazuje obtíže v některých oblastech školní zralosti a připravenosti, může být nástup do školy velmi náročný jak pro něho samotného, tak i pro jeho rodiče. V takových případech mluvíme o školní nezralosti dítěte, ta se může projevat nízkou úrovní soustředění, nevyzrálou jemnou motorikou nebo obtížemi v sociální oblasti. Mezi děti, u kterých se školní nezralost objevuje častěji, patří také děti narozené předčasně. Předčasný porod je definován jako porod, který nastane před dokončení 37. týdne těhotenství. Což znamená, že dítě se narodí dříve, než stihne dokončit klíčové fáze vývoje v děloze (Marková & Chvílová-Weberová, 2020). V takových případech je vhodné zvážit odklad PŠD který může dítěti poskytnout potřebný čas pro dozrání a lepší adaptaci na školní prostředí (Šulová, 2014).

3.1.1 Školní zralost a připravenost

V praxi jsou tyto dva pojmy často zaměňovány nebo považovány za synonymní, přičemž každý z nich označuje zcela odlišný aspekt vývoje dítěte. Ačkoli se oba pojmy zaměřují na úspěšné zvládnutí nároků spojených se zahájením školní docházky na ZŠ, každý z nich klade důraz na jiné aspekty vývoje dítěte. Ty pak dále ovlivňují určení ideálního okamžiku pro nástup do školy. Společně se však překrývají a navzájem doplňují (Koťátková, 2014; Opravilová, 2016).

Podle Kmeťové (2024) jsou školní zralost a školní připravenost klíčovými faktory, které zásadně ovlivňují, jak úspěšně zvládne dítě vstup do ZŠ. Tradiční pojetí školní zralosti vychází z medicínského přístupu a zaměřuje se výhradně na dítě, aniž by zohledňovalo vliv rodiny či školy. Současné pojetí těchto pojmů zdůrazňuje, že biologické předpoklady nejsou jediným faktorem školního úspěchu a že somatické obtíže nemusí nutně znamenat

vzdělávací problém. Současné pojetí tedy snaží poukázat na to, že každé šestileté dítě je vzdělavatelné, pokud se mu přizpůsobí podmínky vzdělávání (Mertin & Gillernová, 2015).

Jako hlavní rozdíl mezi těmito pojmy většina autorů včetně Průchy (2016) uvádějí, že školní zralost je výsledkem biologického zrání centrální nervové soustavy a je částečně určena genetikou. Zatímco školní připravenost se týká úrovně dovedností a vědomostí, které by dítě před nástupem do ZŠ mělo ovládat. Tyto dovednosti a znalosti si dítě osvojuje během předškolního období. Na rozdíl od českých a slovenských autorů zahraniční autoři většinou spojují tyto dva pojmy dohromady. Ve Velké Británii je obvyklejší používat širší pojem „school readiness“, který zahrnuje jak biologickou a psychickou zralost dítěte, tak sociální dovednosti a zkušenosti získané v předškolním věku. Grimmer vytvořila komplexní model školní připravenosti, kdy ve středu dění je dítě, kolem kterého existují tři hlavní oblasti vlivu – škola, prostředí, rodina. Ke každé z těchto oblastí jsou doplněny poznámky, na které by se jednotlivé oblasti měly soustředit, aby bylo dítě co nejlépe na školu připraveno. Škola by měla dítěti poskytnout individuální přístup a kurikulum založené na hře, která děti motivuje. Rodina neboli domov, by měla dětem poskytnout podporující vzdělávací prostředí. Měly by zde být naplněny jejich základní potřeby a v neposlední řadě by se zde měly cítit bezpečně. Dítě by mělo být samostatné, zvědavé a mělo by být vnitřně motivované k tomu se vzdělávat (Grimmer, 2018).

Školní zralost

Školní zralost se soustředí na vnitřní vývojové předpoklady dítěte, tedy na jeho biologické a psychické zrání. Z definice, kterou uvádí Dandová a kolektiv (2018, s. 13)

„Školní zralost bývá nejčastěji charakterizována jako stav dítěte, který zahrnuje jeho zdravotní, psychickou a sociální způsobilost začít školní docházku.“

si lze všimnout, že kladou důraz na tři klíčové aspekty vývoje dítěte podobně jako autorky Jucovičová a Žáčková (2014), které vymezují tři roviny školní zralosti – **fyzická**, **psychická** a **sociální**. Většina autorů se na rozdělení školní zralosti do těchto třech rovin shoduje, můžeme však najít i publikace, ve kterých je rozdělení odlišné. Autorky Kmeťová (2024) a Koťátková (2014) vymezují pouze dvě hlediska jejího rozvoje. Fyzickou zralost a psychickou zralost, do které řadí jak kognitivní úroveň a kvalitu komunikace tak i emocionální a sociální vyspělost. Autorky spojují psychickou a sociální rovinu, což může být způsobeno úzkou provázaností těchto rovin, jelikož emoční stabilita dítěte a jeho

schopnost navazovat vztahy ve školním prostředí jsou silně ovlivněny jeho psychickou vyspělostí.

Fyzickou zralost dítěte posuzuje pediatr, přičemž bere v úvahu nejen věk, ale i tělesnou vyspělost, která však sama o sobě nevypovídá o připravenosti na školní docházku. Růst a váha dítěte jsou individuální a závisí na genetice, přičemž drobnější děti nemusí být nutně méně úspěšné ve škole, ale mohou být náchylnější k únavě a nemocem. Pokud dítě trpí chronickým onemocněním či oslabenou imunitou, hrozí časté absence, což může ztížit jak zvládání učiva, tak sociální adaptaci ve třídě (Jucovičová & Žáková, 2014). **Psychická zralost**, označovaná také jako kognitivní či mentální vyspělost, zahrnuje intelektuální schopnosti dítěte, jako je přechod od názorného myšlení k pojmovému, počátky logického uvažování a rozvoj percepčních funkcí, včetně zrakového a sluchového vnímání. Klíčová je také pozornost a paměť – dítě by mělo zvládnout soustředit se alespoň 10 minut, dokončit úkol a regulovat své emoce, což úzce souvisí se sociální zralostí. Opožděný nebo nerovnoměrný vývoj v těchto oblastech může signalizovat budoucí potíže s učením a adaptací ve školním prostředí (Jucovičová & Žáková, 2014; Pugnerová & Dušková, 2019). **Sociální zralost** bývá ve srovnání s předchozími často zlehčována. Setkáváme se s názorem, že dítě si na nový kolektiv postupně zvykne, přirozeně se začlení a že případný ostych vymizí do doby nástupu do školy. Celkově nám tato složka školní zralosti udává, že by dítě mělo být schopné trávit čas bez přítomnosti rodinných příslušníků, začlenit se do kolektivu a přijmout pravidla školního prostředí. Taktéž nám říká, že by dítě mělo zvládat školní povinnosti, jako je vypracovávání úkolů, zadaných učitelem, přičemž by mělo umět dočasně potlačit své individuální potřeby při plnění těchto povinností, nebo se k povinnostem po přerušení zase vědomě vrátit. Důležitým bodem je schopnost přijmout novou sociální roli. Dítě s nástupem do ZŠ nepřijímá pouze roli žáka, ale také spolužáka a školáka. Tyto role vyplývají ze vztahu dítě – učitel, dítě – kolektiv, dítě – rodina. Dítě si v těchto rolích musí umět obhájit svůj vlastní názor, postavit se sám za sebe, ale i za druhé (Bednářová et al., 2017).

V závěru lze říct, že školní zralost je komplexní pojem, který zahrnuje biologické, kognitivní, a sociální aspekty vývoje dítěte. Každý z těchto aspektů hraje klíčovou roli v úspěšném přechodu dítěte do školního prostředí. Důležité je posuzovat zralost individuálně, protože každé dítě se vyvíjí vlastním tempem a na nové výzvy reaguje odlišně.

Školní připravenost

Školní připravenost často také nazývána jako školní způsobilost představuje soubor klíčových kompetencí nezbytných pro úspěšné zahájení PŠD. Významnou roli v získávání těchto kompetencí hraje výchova a prostředí, ve kterém se dítě běžně pohybuje. Správně nastavené podmínky, podnětné respektující prostředí a výchovný styl mohou výrazně podpořit jeho rozvoj a usnadnit přechod do školního prostředí (Dandová et al., 2018; Průcha, 2016).

Grimmer (2015) nabízí ve své publikaci tři pohledy na školní připravenost. Snaží se ji uchopit z pohledu učitele, rodiče i dítěte. Z pohledu učitele by školní připravenost mohla znamenat, že je dítě soběstačné, že zvládá sebeobslužné činnosti a základní prvky hygieny a umí se zapojit do činností plánovaných učitelem. Pro rodiče pak školní připravenost může znamenat to, že se jejich dítěte dokáže vyrovnat s požadavky, které na něj škola klade. Školní připravenost ve vztahu s dítětem by pak znamenala to, že je schopné se odloučit od rodiny. Dále zmiňuje, že by nejen dítě mělo být připravené na školu, ale také škola na dítě – tím se snaží zdůraznit důležitost individualizovaného přístupu k dětem.

V komplexní souvislosti obou pojmů – školní zralosti a školní připraveností pracujeme se čtyřmi oblastmi – kognitivní, emocionálně – sociální, pracovní a somatická.

Kognitivní oblast se zaměřuje na rozvoj poznávacích funkcí, jako je logické myšlení, paměť, řečové schopnosti a koncentrace. **Emocionálně – sociální oblast** se zaměřuje na schopnost dítěte adaptovat se ve školním prostředí, přizpůsobit se nárokům školy, rozhodnout se, umět přijmout následky za své rozhodnutí a umět se přizpůsobit kolektivu. **Pracovní oblast** neboli práceschopnost, zdůrazňuje důležitost postupné přípravy dítěte na přechod z MŠ do ZŠ prostřednictvím hravých a smysluplných aktivit. Je vhodné děti nabízet činnosti, které souvisejí se školní docházkou, např. vypracovávání pracovních listů, hraní her s jasně stanovenými pravidly nebo zařazení pravidelné komunikace na dané téma. Takové aktivity pomáhají rozvíjet pozornost, učí dítě respektovat dohodnutá pravidla a podporují jeho schopnost spolupracovat s ostatními. **Somatická oblast** se zabývá tělesnou přeměnou dítěte předškolního věku a jeho zdravotním stavem. V období kolem 5–6 roku života dochází k redukci tukové vrstvy, prodloužení končetin, hlava se v poměru k tělu zmenšuje a po 6 roku dochází k výměně mléčného chrupu (Dandová et al, 2018; Valentová, 2001, podle Kmeťová, 2024).

Pokud má být dítě ve škole úspěšné je zapotřebí aby v každé výše zmíněné oblasti dosáhl prahové úrovně.

Při rozhodování o odkladu PŠD rodiče vycházejí nejčastěji z individuálních potřeb dítěte, přičemž toto rozhodnutí by mělo být vždy podloženo doporučením odborníků. Celý proces je ovlivněn řadou faktorů, kterým rodiče přikládají různou váhu v závislosti na své subjektivní interpretaci situace.

II PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V praktické části bakalářské práce se zaměřuji na názory rodičů na odklad povinné školní docházky a faktory, které ovlivňují jejich rozhodovací proces. Nejprve představuji výzkumné cíle a otázky, na které hledám odpovědi ve výpovědích rodičů. Následně popisuji metodologii výzkumu, včetně způsobu sběru a zpracování dat. Pro tento výzkum jsem zvolila kvalitativní metodu, která umožňuje hlubší pochopení subjektivních názorů a zkušeností rodičů. Švaříček (2014, s. 17) vymezuje kvalitativní metodu výzkumu následovně „*Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu*“. V další části se pak věnuji interpretaci získaných dat a shrnutí výsledků výzkumu. Klíčové poznatky poté shrnuji v diskusi, kde se zaměřuji také na doporučení pro praxi. Praktickou část uzavírám závěrem, v němž rekapituluji hlavní zjištění této práce.

4.1 Výzkumné cíle a výzkumné otázky

Hlavním cílem mé bakalářské práce je identifikovat, jaké faktory ovlivňují rozhodnutí rodičů o odkladu povinné školní docházky jejich dítěte. Snažím se porozumět tomu, jak rodiče přistupují k tomuto rozhodnutí, co je k němu vedlo a jak ho vnímají zpětně.

Pro lepší pochopení postojů rodičů k odkladu PŠD jsem si stanovila tři konkrétní výzkumné cíle.

Dílčí výzkumné cíle:

- Zjistit názory rodičů na odklad povinné školní docházky.
- Zjistit hlavní důvody rodičů pro odklad povinné školní docházky jejich dítěte.
- Zjistit, jak rodiče zpětně hodnotí své rozhodnutí o odkladu povinné školní docházky jejich dítěte.

Na výše uvedené výzkumné cíle jsem navázala formulací výzkumných otázek.

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaké faktory ovlivňují rozhodnutí rodičů o odkladu povinné školní docházky jejich dítěte?

Dílčí výzkumné otázky:

- Jaké jsou názory rodičů na odklad povinné školní docházky?
- Jaké hlavní důvody rodiče uvádějí pro odklad povinné školní docházky jejich dítěte?
- Jak rodiče s odstupem času hodnotí své rozhodnutí o odkladu povinné školní docházky jejich dítěte?

4.2 Metoda sběru dat

Jak jsem již zmínila, pro výzkumnou část bakalářské práce jsem zvolila kvalitativní design. Klíčovým znakem pro kvalitativní výzkum je hloubkové porozumění účastníkům výzkumu, jejich názorům, pohledům a postojům. Kvalitativní data se vyznačují bohatým množstvím informací a detailním pohledem na danou problematiku (Eger & Egerová, 2022). Tento typ výzkumu nelze zobecnit, protože probíhá na omezeném počtu účastníků, přičemž se zaměřujeme na jejich osobní názory a zkušenosti. Výběr účastníků výzkumu má přitom zásadní vliv na výsledek – jiný výběr by vedl k odlišnému výsledku výzkumu (Švaříček & Šed'ová, 2014).

Kvalitativní metodou, kterou jsem pro svůj výzkum zvolila, byly hloubkové rozhovory. Tyto rozhovory jsou charakteristické tím, že umožňují zachytit odpovědi účastníků v přirozené podobě. Hloubkové rozhovory se dělí do dvou typů, přičemž pro svůj výzkum jsem se rozhodla pro polostrukturované rozhovory (Švaříček & Šed'ová, 2014). Tento typ rozhovorů, jak uvádí Švaříček a Šed'ová (2014, s. 160) „*vychází z předem připraveného seznamu témat a otázek*“. Polostrukturované rozhovory mi umožnily reagovat na odpovědi účastníků, přičemž jsem se zároveň držela zaměření na klíčová témata související s výzkumnými otázkami.

Rozhovory s participanty jsem realizovala převážně v online prostředí, nejčastěji prostřednictvím aplikace WhatsApp. Dva rozhovory byly uskutečněny osobně. Všechny rozhovory probíhaly v měsíci březnu. V plánovací fázi jsem rovněž provedla zkušební rozhovor, během kterého jsem si ověřila srozumitelnost otázek a jejich návaznost. Vzhledem k tomu, že jsou otázky vzájemně provázané, často se stávalo, že participanti odpovídali na více otázek současně. Strukturu otázek jsem ponechala beze změny, nicméně při samotném kladení jsem nepostupovala vždy striktně podle pořadí, ale přizpůsobila jsem pořadí otázek aktuálnímu průběhu rozhovoru.

4.3 Analýza dat

Pro analýzu získaných dat získaných z hloubkových, polostrukturovaných rozhovorů využívám techniku otevřeného kódování. „Kódování je proces organizace dat a získání jejich redukce“ (Eger & Egerová, 2022, s. 134). Celý proces spočívá v rozebrání informací, hledání podobných pojmů či názorů a jejich následném spojení. Vytváří se tak kódy, které jsou následně systematicky seskupeny do kategorií.

Před samotným kódováním je nutné provést transkripci hlasových nahrávek rozhovorů. Takto vzniklý text jsem analyzovala a rozčleňovala na jednotky, ze kterých jsem vytvářela kódy. Celkem jsem vytvořila přes 100 kódů, které jsem systematicky propojovala. Díky této systematizaci jsem mohla identifikovat vzorce, souvislosti a klíčová témata, které se v datech opakovaly, což mi poskytlo jasnou strukturu pro interpretaci dat a formulování odpovědí na výzkumné otázky.

Pro jednotlivé kategorie jsem vytvořila přehledná schémata, která slouží jako základ pro interpretaci získaných dat v kapitolách 5.1–5.4.

4.4 Etika výzkumu

V průběhu sběru dat jsem dbala na etické zásady výzkumu, mezi které patří důvěrnost a informovaný souhlas účastníků výzkumu. Důvěrnost znamená, že všechny odpovědi a informace poskytnuté účastníky budou anonymizovány a nebude možné je zpětně identifikovat (Švaříček & Šedřová, 2014).

Před samotným rozhovorem jsem účastníky výzkumu podrobně informovala o průběhu rozhovoru a hlavním tématu, kterému se v rámci bakalářské práce věnuji. Ujistila jsem je, že jejich účast je dobrovolná a že mohou kdykoliv rozhovor ukončit, pokud se tak rozhodnou. Následně jsem jim poskytla informovaný souhlas (viz. Příloha P II), který obsahoval základní informace o mně jako výzkumníkovi, cíl mé bakalářské práce a povahu výzkumu. V dokumentu bylo jasné uvedeno, že všechny získané informace budou anonymizovány a nebude možné je zpětně spojit s konkrétními účastníky. Účastníci byli také informováni o tom, že rozhovor bude nahráván, a požádala jsem je o souhlas s touto nahrávkou pro účely analýzy a zpracování dat.

4.5 Výzkumný soubor

Výzkumu se zúčastnilo osm rodičů dětí, které v posledních letech prošly procesem odkladu PŠD. Jako podmínku pro výběr participantů jsem stanovila, že rodiče musí řešit odklad PŠD v posledních čtyřech letech. U sedmi účastníků tato podmínka byla splněna, jedna účastnice však odklad PŠD řešila již před šesti lety. I přesto, že nesplnila stanovenou časovou podmínku, rozhodla jsem se ji do výzkumu zařadit, jelikož důvody, které vedly k odkladu PŠD jejího dítěte, byly pro můj výzkum zajímavé. V sedmi případech byl rozhovor realizován pouze s matkou dítěte, v jednom případě se výzkumu účastnili oba rodiče – matka i otec. Tento rozdíl může naznačovat, že matky jsou častěji více zapojené do řešení záležitostí týkajících se školy a odkladu PŠD.

Výběr participantů probíhal následovně. Nejprve jsem oslovila rodiče ze svého okolí, u nichž jsem měla informaci, že v minulosti řešili odklad povinné školní docházky svého dítěte, a zároveň jsem věděla, že by byli ochotni se výzkumu zúčastnit. Jednalo se o tři matky, s nimiž jsem se osobně znala. Následně jsem prostřednictvím svých příbuzných, kteří mi po předchozím souhlasu participantů zprostředkovali kontakt, oslovila další rodiče. V rámci snahy o rozšíření vzorku jsem se pokusila získat další participanty prostřednictvím příspěvku na sociální síti Facebook ve fóru určeném pro učitele mateřských škol. V reakci na tento příspěvek mě kontaktovalo několik matek, které po prvotní komunikaci vyjádřily souhlas s účastí na výzkumu. Nicméně po určité době přestaly na mé zprávy reagovat, a i přes předchozí domluvu se mi dále neozvaly. Nakonec se podařilo uskutečnit rozhovor pouze s jednou z nich.

Další podmínkou bylo, že rodiče se svým dítětem v průběhu tohoto procesu navštívili pedagogicko-psychologickou poradnu, kde jim bylo doporučeno odložení PŠD. Rodiče tak získali dokument doporučující odklad PŠD. Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi soukromý dokument obsahující osobní informace o dítěti, požádala jsem rodiče, zda s tímto krokem souhlasí a byli by mi ochotni poskytnout náhled do části zprávy s doporučením. Žádný z rodičů neměl s tímto krokem problém a zprávu s doporučením z PPP mi poskytli – bez osobních údajů dítěte. Tento dokument sloužil jako potvrzení, že rodiče skutečně prošli procesem odkladu PŠD u svého dítěte.

Všechny rozhovory byly realizovány v měsíci březnu, což poskytlo rodičům dostatek času k tomu, aby mohli zhodnotit změny u svého dítěte a posoudit, zda odklad PŠD měl pro jejich dítě pozitivní dopad. V případě, že odklad PŠD u svého dítěte řešily v minulém

školním roce. Ostatní rodiče díky časovému odstupu měli rodiče možnost reflektovat své zkušenosti a vyjádřit se k vlivu tohoto rozhodnutí na průběh PŠD dítěte.

V následující tabulce charakterizují jednotlivé participanty. Každému rodiči jsem přiřadila specifické označení – matkám písmeno **M** doplněné číslem pro lepší přehlednost, otcům pak písmeno **O** a odpovídající číslo. V tabulce jsou také uvedeny informace o nejvyšším dosaženém vzdělání rodiče a počtu dětí. Počet dětí i předchozí zkušenost s odkladem PŠD mohly ovlivnit rozhodování rodičů. Vliv mohlo mít také jejich vzdělání, které se odráží v tom, jak odklad PŠD vnímají a hodnotí jednotlivé faktory.

Tabulka 1 – Informace o rodičích

Rodiče	Nejvyšší dosažené vzdělání	Počet dětí
M1	Vysokoškolské vzdělání	Dvě
M2	Střední vzdělání s maturitou	Dvě
M3	Vysokoškolské vzdělání	Tři
M4	Vysokoškolské vzdělání	Dvě
M5	Střední vzdělání s maturitou,	Dvě
O1	Střední vzdělání s maturitou	
M6	Vysokoškolské vzdělání	Tři
M7	Střední vzdělání s maturitou	Tři
M8	Střední vzdělání s maturitou	Dvě

(zdroj: vlastní)

V textu níže uvádím přehled jednotlivých případů, ve kterých byl udělen odklad PŠD, včetně informací o dětech, měsíci jejich narození a konkrétním školním roce, kdy byl odklad PŠD udělen.

M1 – Rodiče řešili odklad PŠD u dcery, která je jejich prvním dítětem. Dívka se narodila v srpnu, a odklad jí byl udělen ve školním roce 2023/2024. V současnosti tak navštěvuje poslední rok povinné předškolní docházky.

M2 – Rodiče řešili odklad PŠD u dcery, která je jejich druhým dítětem. Dívka se narodila v únoru, a odklad jí byl udělen ve školním roce 2023/2024. V současnosti tak navštěvuje poslední rok povinné předškolní docházky.

M3 – Rodiče řešili odklad PŠD u dvou dcer. Nejstarší dcera, která je jejich první dítě, se narodila v červenci a odklad jí byl udělen ve školním roce 2021/2022. V současnosti navštěvuje 2. třídu. U druhé dcery, která je jejich druhým dítětem a narozena je také v měsíci červenci byl odklad udělen ve školním roce 2023/2024. V současnosti tak navštěvuje poslední rok povinné předškolní docházky.

M4 – Rodiče řešili odklad PŠD u syna, který je jejich prvním dítětem a narodil se v červenci. Odklad mu byl udělen ve školním roce 2018/2019. V současnosti syn navštěvuje 5. třídu.

M5 a O1 – Rodiče řešili odklad PŠD u dcery, která je jejich druhým dítětem. Dívka se narodila v srpnu a odklad jí byl udělen ve školním roce 2022/2023. V současnosti navštěvuje 1. třídu.

M6 – Rodiče řešili odklad PŠD u syna, který je jejich druhým dítětem. Narodil se v srpnu a odklad mu byl udělen ve školním roce 2022/2023. V současnosti navštěvuje 1. třídu.

M7 – Rodiče řešili odklad PŠD u dcery, která je jejich prvním dítětem. Narodila se v březnu a odklad jí byl udělen ve školním roce 2022/2023. V současnosti navštěvuje 1. třídu.

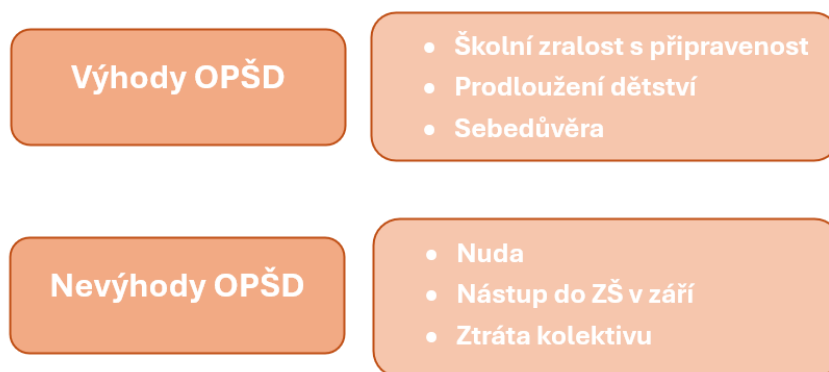
M8 – Rodiče řešili odklad PŠD u dcer, které jsou dvojčata, jsou jejich prvorozenými dětmi. Dívky se narodily v červenci a odklad jim byl udělen pro školní rok 2021/2022. V současnosti navštěvují 2. třídu.

5 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

V této kapitole se budu věnovat interpretaci dat získaných z rozhovorů s rodiči, přičemž se zaměřím na klíčové poznatky, které z těchto rozhovorů vplynuly. Interpretace bude strukturována na základě předem stanovených výzkumných cílů a otázek, což umožní systematické zpracování.

5.1 Názory rodičů na odklad povinné školní docházky

V této části se zaměřím na interpretaci získaných dat v rámci toho, jaký mají rodiče názor na odklad PŠD. Je důležité znát názor rodičů, v mém případě matek, protože jejich vnímání odkladu PŠD je jedním z faktorů, které mohou ovlivnit, jak a proč se rozhodují odložit školní docházku jejich dítěte. To má přímý dopad na vývoj a přechod jejich dítěte do ZŠ. Zmíněny budou nejčastěji uváděné výhody a nevýhody odkladu, které vplynuly z rozhovorů s participanty. Pro lepší přehlednost jsem uvedla schéma, které představuje dvě hlavních kategorie a k nim přiřazené kódy (podrobněji otevřené kódování popisují v kapitole 4.2).

Obrázek 1 Struktura kategorií a přiřazených kódů I.

(zdroj: vlastní)

Většina matek vnímá odklad PŠD jako pozitivní rozhodnutí, které přináší výhody pro jejich dítě. Když jsem se ptala, zda vidí i nevýhody odkladu PŠD, většina z nich žádné nevýhody neuvedla, přičemž jen několik málo matek uvedlo potenciální zápory, které odklad PŠD může mít. Celkově tedy převažoval pozitivní pohled, což naznačuje, že pro mnoho rodičů odklad PŠD představuje nástroj, jak pomoci dítěti zažít pocit školní úspěšnosti.

Pokud se zaměříme na důvody, které vedou matky k pozitivnímu pohledu na OPŠD často zmiňují, že současný vzdělávací systém není dostatečně přizpůsobený individuálním potřebám dětí. Odklad PŠD je pro ně nástrojem, jak tento problém řešit, protože jim

umožňuje poskytnout dětem více času na vyzrání a přípravu na školní prostředí, které vnímají jako příliš náročné. M3 např. zmínila: „*přijde mi, že se pořád z té školy dělá takový jako veliký krok, něco, co musí dítě zvládnout a na co musí být připravené. A proto si myslím, že ty odklady mají smysl.*“ Dále dodává, že pokud by byl přechod mezi MŠ a ZŠ plynulejší a pokud by školní systém více reflektoval individuální potřeby dětí, odklady PŠD by nebyly tak časté. Matka se snaží poukázat, že v současnosti je potřeba zajistit individuální přístup, který by vyhovoval potřebám každého dítěte. Na tuto myšlenku navazuje i odpověď M4, která uvádí, že zralost dětí v posledním roku předškolního vzdělávání je velmi rozmanitá. Děti se v tomto věku vyvíjejí různým tempem, což znamená, že některé z nich mohou být připravené na školu dříve, zatímco jiné potřebují více času. Taký k tomu dodává, že „*...systém prostě na té základce zatím není tak upraven, aby opravdu vyhovoval jako všem těm různým tempům. Já myslím že než přestaneme dávat odklady tak musíme nejdřív upravit tu základku trochu tak aby to vyhovovalo prostě širšímu spektru těch dětí.*“ Pokud by byl školní systém flexibilnější a lépe reagoval na individuální potřeby dětí, mohl by se přechod z MŠ do ZŠ stát méně stresujícím. Méně stresující přechod by pravděpodobně vedl k menšímu počtu dětí, které by potřebovaly odklad PŠD.

Z toho vyplývá, že mnozí rodiče vidí smysl v plynulejším přechodu mezi MŠ a ZŠ. Pokud by školní systém lépe zohledňoval individuální potřeby dětí a přechod do ZŠ by byl plynulejší a méně stresující, mohlo by dojít k poklesu počtu odkladů PŠD. Tento postoj sdílí většina matek, což naznačuje, že vnímání odkladu PŠD jako pozitivního nástroje je spojeno s touhou po flexibilnějším a lépe přizpůsobeném vzdělávacím systému, který by více zohlednil potřeby dětí. Na provázanost mezi MŠ a ZŠ se zaměřuje nově revidovaný Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Zdůrazňuje důležitost spolupráce učitelů obou stupňů vzdělávání. Aby byl přechod pro děti co nejpřirozenější, měli by učitelé na ZŠ využívat podobné vzdělávací strategie jako učitelé v MŠ. Nemělo by docházet ke zvyšování nároků MŠ na přípravu dětí na školní docházku. Naopak, ZŠ by měly respektovat vědomostní úroveň dětí přicházejících do první třídy a přizpůsobit tomu styl výuky (Předškolní poradna, n.d.). Na druhou stranu zpráva Starting Strong V doporučuje klást větší důraz na akademické vzdělávání v předškolním vzdělávání, zatímco v primárním vzdělávání by měl být posílen sociální a emoční rozvoj. Tím by se zajistilo vyvážené kurikulum při přechodu dítěte na vyšší stupeň vzdělávání. Autoři doporučují zlepšit provázanost jednotlivých stupňů vzdělávání prostřednictvím společné tvorby kurikula. Práce na sdíleném kurikulu však vyžaduje respekt a rovnost mezi předškolním a základním vzděláváním.

Dosáhnout skutečného pedagogického propojení, které by rovnocenně uznávalo strategie a přístupy obou stupňů vzdělávání, je však náročné. Klíčové je, aby obě strany pochopily, že nejdůležitější je vytvoření prostředí pro přirozený a nenásilný vývoj dítěte. Hlavním aktérem celého procesu je totiž právě dítě (OECD, 2017).

Nejčastěji uváděnou výhodou odkladu PŠD je podle matek **zralost a připravenost** dítěte na školní prostředí. To naznačuje, že během prodlouženého roku mohou děti dohnat případné nedostatky v některých oblastech vývoje. M4 v souvislosti s poskytnutím dítěti dostatek času na dozrání dítěte zmiňuje: *„je to dlouhá doba u těch dětí v tomhle věku a ten posun za ten rok byl obrovskej.“* Z jejího vyjádření lze vyvodit, že jeden rok představuje dostatečně dlouhé období pro výrazný pokrok dítěte ve vývoji, a to jak v kognitivní, tak i ve fyzické oblasti. Pokud je tento čas efektivně využit a dítě má podporu ze strany rodičů i učitelů, mohou být potenciální obtíže úspěšně překonány. Tyto obtíže by přitom mohly při běžném nástupu do školy negativně ovlivnit vzdělávací proces dítěte. Z výpovědí matek vyplývá, že pojem školní zralost a připravenost chápou různorodě – zpravidla jej vztahují k oblastem, ve kterých jejich dítě aktuálně zaostává. Ve výpovědích se často objevovalo především slovní spojení ve smyslu „nechat dítě dozrát“. Mezi zmiňované oblasti spojované matkami se školní zralostí patří sociální oblast, logopedické vady, celkový nezáměr o školu, grafomotorika a nesoustředěnost. M2 v návaznosti na citlivost své dcery uvádí, že odklad PŠD jí pomohl lépe zvládat změny v denním režimu a začlenění se do kolektivu dětí: *„je vyzrálejší a už víc chápe, jak to funguje mezi dětma.“* M4 zase uvádí svou zkušenost se synem: *„opravdu mělo smysl ho nechat dozrát a docvičit prostře ty předškolní dovednosti, ty pregramotnosti tak aby byl schopen nástupu do školy.“* M5 popisuje zlepšení v řečovém projevu dcery a soustředěnosti během roku odložené docházky: *„ta řeč se úplně zlepšila a celkově ona se úplně zklidnila.“* Z výpovědí je patrné, že matky často pod pojem „zralost“ zahrnují širokou škálu dovedností a schopností. Ne všechny však spadají do odborného vymezení školní zralosti. Dozrávání v oblasti emocí a sociálních vztahů či odstranění závažnějších logopedických vad lze považovat za součást školní zralosti. Naproti tomu rozvoj grafomotoriky nebo budování pozitivního vztahu ke škole spadá spíše do školní připravenosti. Je však třeba dodat, že rodiče nemusí tyto odborné pojmy rozlišovat, což je vzhledem k jejich nepedagogickému zaměření zcela pochopitelné. Znalost a přesné vymezení těchto termínů náleží do kompetence učitelek MŠ a pracovníků školských poradenských zařízení. Z tohoto důvodu byly v rámci této analýzy oba pojmy zahrnuty pod jeden kód, který reflektuje jak školní zralost, tak školní připravenost dítěte.

Další výhodou odkladu spatřuje M6 v tom, že dítě patří ve třídě k nejstarším, což velmi ovlivňuje jeho **sebedůvěru**: „*mu to prospělo tím, že teďka vlastně je jeden z nejstarších ve třídě, tak získal tu sebedůvěru.*“ Tento aspekt se týká především sociální zralosti, která bývá často opomíjena ve srovnání s kognitivní a tělesnou zralostí. Jak již bylo uvedeno v teoretické části (viz. kapitola 3.1.1), sociální zralost hraje klíčovou roli ve zvládnání školních nároků. Sebevědomí, které s ní úzce souvisí, pak významně ovlivňuje schopnost dítěte přizpůsobit se novým situacím a vyrovnávat se s neúspěchem. Matky vidí odklad PŠD jako příležitost pro dítě, kdy během tohoto období dožene případné zpoždění a připraví se na školní docházku.

Prodloužení dětství jako výhodou zmínil O1, a to ve smyslu, že dítěti nic neuteče. Tento pohled však nemusí být zcela jednoznačný, jelikož delší setrvání v MŠ může znamenat, že dítě není rozvíjeno v oblastech, které by v danou chvíli potřebovalo posilovat. Pokud by dítě bylo připravené zvládnout nároky základní školy, odklad PŠD by mu mohl bránit v dalším přirozeném rozvoji a v plném využití potenciálu, který by mohl lépe rozvíjet právě ve školním prostředí. Jako nevýhodu uvedli rodiče M5 a O1 zkušenost s odkladem PŠD u starší dcery (v rozhovoru jsem se soustředila především na mladší dceru, ale rodiče často zmiňovali právě své zkušenosti s odkladem u starší dcery). M5 říká: „*u té starší dcery jsme dali odklad a ona nám pak začala v té škole říkat, že se nudí.*“ Dále doplňují, že pokud by měli možnost rozhodnout znovu, odklad PŠD by nevolili, protože primárním důvodem byl nejistý stav způsobený covidovou situací a nejasnost ohledně nároků distanční výuky. Rodiče sice vidí výhodu v prodloužení dětství prostřednictvím odkladu PŠD, ale zároveň poukazují na to, že dítě se může začít **nudit**, pokud odklad PŠD není opravdu potřebný. Tento rozpor naznačuje, že odklad PŠD může být pro dítě prospěšný, pokud skutečně potřebuje více času rozvoj, ale v opačném případě může být kontraproduktivní. Výhodu v prodloužení dětství shledává i M1, která dodává: „*já si myslím, že nemají ty děti kam spěchat, nechci je tam hodit, aby bojovali.*“ K tomu dodává, že věří, že děti by s případnou pomocí rodičů zvládly první ročník ZŠ, avšak obtíže by se mohly objevit v pozdějších ročnících.

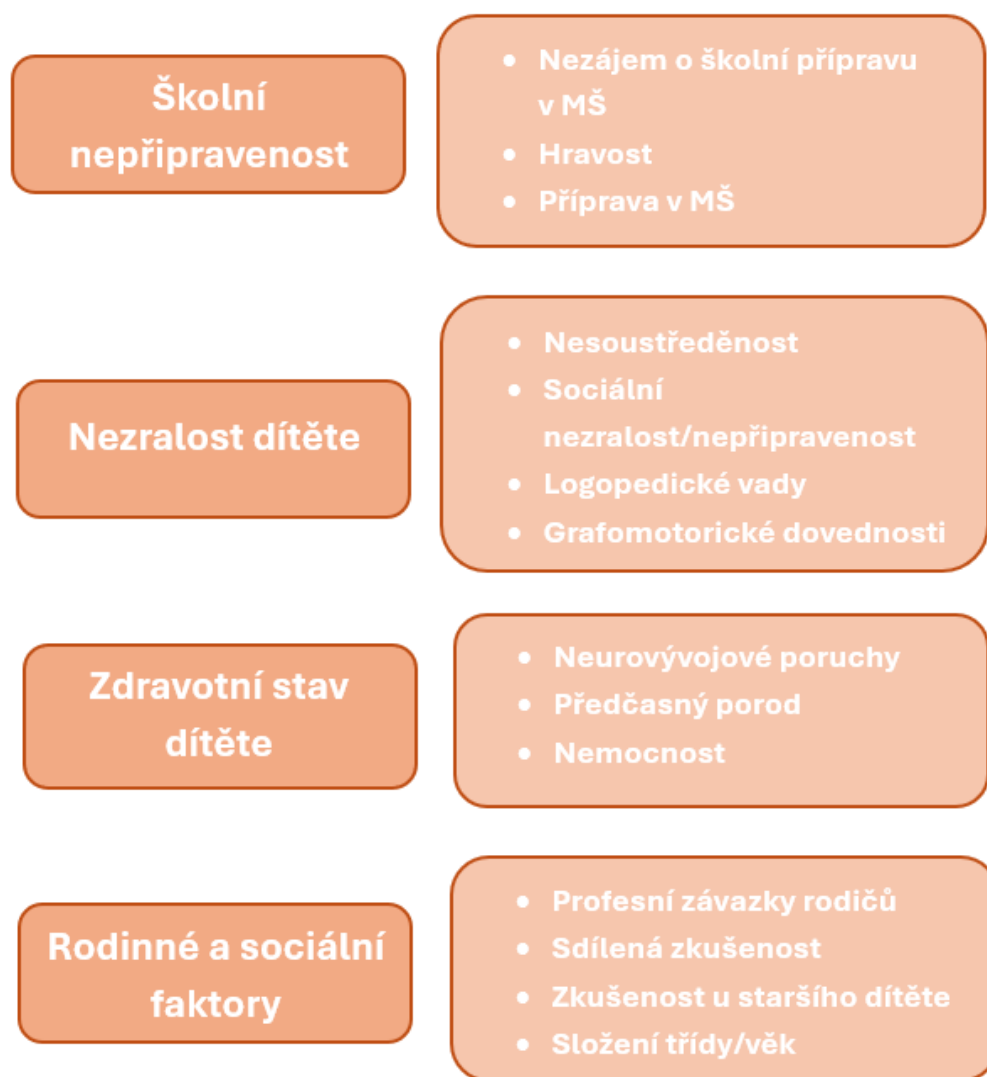
Rodiče rovněž zmiňují, že odklad PŠD znamená **ztrátu kolektivu**, se kterým dítě trávilo čas v MŠ. Tento fakt může být pro dítě náročný, protože musí opustit známé prostředí a přizpůsobit se novému kolektivu. Po odkladu PŠD dítě automaticky nastupuje do ZŠ ve vyšším věku. Tento pozdější nástup do školy má za následek i pozdější ukončení vzdělání, což někteří rodiče považují za nevýhodu. Jako další nevýhodu M3 uvádí: „*pro mě je*

nevýhoda, že musí všichni nastoupit do školy v září. Protože si dokážu představit, že kdyby dcera nastupovala třeba v lednu do školy, že by to bylo jiné.“ Nástup dítěte do první třídy v průběhu školního roku není v České republice možný. Takový postup by totiž představoval náročné sjednocení znalostí a dovedností dětí, které již do školního roku nastoupily v září, a dětí, které by začaly až o několik měsíců později. Tento rozdíl by vyžadoval výraznou individualizaci vzdělávacího procesu, aby bylo možné vyrovnat rozdíly v úrovni připravenosti žáků a zajistit rovnoměrný rozvoj jejich dovedností.

Většina matek vnímá odklad PŠD jako pozitivní krok, přičemž se zaměřují především na jeho výhody. Některé matky však upozorňují i na možné nevýhody, jako je např. ztráta kolektivu. Pohled matek na odklad PŠD významně ovlivňuje jejich rozhodování, protože pozitivní postoj k němu zvyšuje pravděpodobnost, že se rozhodnou pro tento krok, zatímco negativní názor by je spíše od něj odradil.

5.2 Důvody pro udělení odkladu povinné školní docházky z pohledu rodičů

V této části se zaměřím na důvody odkladu PŠD, které vyplynuly z rozhovorů s participanty. Tyto důvody jsem rozdělila do čtyř hlavních kategorií, ke kterým jsou přiřazeny odpovídající kódy. Přehledné znázornění je uvedeno ve schématu. (podrobněji otevřené kódování popisují v kapitole 4.2)

Obrázek 2 Struktura kategorií a přiřazených kódů II.

(zdroj: vlastní)

5.2.1 Individuální faktory na straně dítěte

Kategorii nezralost dítěte, školní nepřipravenost a vývojové a zdravotní faktory jsem zařadila pod jednu podkapitolu – individuální faktory na straně dítěte. Tyto faktory

představovaly klíčovou oblast, která měla významný vliv na rozhodování rodičů o odkladu PŠD.

Pojmy školní zralost a školní připravenost, které jsem zmiňovala v teoretické části (viz kapitola 3.1.1), lze chápat i z opačné perspektivy, tedy hovořit o školní nezralosti a nepřipravenosti. Příčiny nedostatečné připravenosti dítěte na školní docházku mohou být různé. Autoři školní nepřipravenost často spojují s nerovnoměrným vývojem psychických funkcí, nedostatky v somatickém vývoji dítěte nebo mírně podprůměrně rozvinutými dispozicemi, tedy pomalejším tempem zrání (Vágnerová, 2000 podle Kmeťová, 2024; Švancara et al., 1980 podle Kmeťová, 2024). Může se jednat o dočasnou nepřipravenost, která souvisí se zpomaleným vývojem dítěte, nebo trvalou nepřipravenost, která může být důsledkem intelektového deficitu nebo poruch pozornosti (Baranová, 2014 podle Kmeťová, 2024). Z realizovaných rozvorů vyplynulo, že se nejčastěji jedná o dočasnou nepřipravenost dítěte na vstup do ZŠ.

Nejčastějším důvodem OPŠD, který rodiče v rozhovorech popisovaly, byla **hravost** dítěte a **nezájem o školní úkoly** v posledním roce povinného předškolního vzdělávání. Rodiče vnímali, že jejich dítě se raději věnuje spontánní hře než aktivitám zaměřeným na rozvoj školních dovedností. Čtyři z osmi dotazovaných matek uvedly, že jejich dítě bylo v období před nástupem do první třídy velmi hravé a neprojevovalo zájem o předškolní aktivity, které MŠ nabízela. Nejčastěji šlo o tzv. „předškolácké aktivity“, mezi které patří například pracovní listy zaměřené na rozvoj grafomotoriky, logického myšlení a předčtenářských dovedností. Matky vnímaly, že jejich dítě mělo raději volnou hru a obávaly se, že by v prvním ročníku ZŠ mohlo mít problém přizpůsobit se novému režimu a požadavkům. M1 tuto skutečnost popsala slovy: „*byla taková dětská, pořád si chtěla hrát a nedokázala udržet pozornost.*“ Děti si raději hrály s mladšími dětmi, místo toho, aby se zapojovaly do aktivit připravujících je na školní docházku. Hravost matky spojovaly s **nesoustředěností**, což vnímaly jako významný bod ovlivňující školní připravenost jejich dítěte. M2 popisovala zkušenost s dcerou „*u dcery bylo to, že ona byla hodně slabá, když pracovaly na těch úkolech pro předškoláky. Ji to ani jakože ještě ani nebavilo, neuseděla a neměla o to zájem.*“ Schopnost soustředit se na úkoly po určitou dobu je přitom jedním z klíčových znaků školní zralosti. Jak uvádějí Pugnerová a Dušková (2019), vůlí ovládaná koncentrace pozornosti je jedním z hlavních projevů zralosti centrální nervové soustavy. Pokud dítě této úrovně ještě nedosáhlo, není schopné udržet pozornost ani po krátkou dobu, což se následně může projevit problémy při plnění školních úkolů. V praxi to znamená, že

dítě, které má potíže s koncentrací, může rychle ztrácet zájem o výuku, být nepozorné během hodin nebo mít problém dokončovat zadané úkoly.

Příprava v MŠ zahrnuje aktivity, které mají dítě připravit na nástup do základního vzdělávání. Každá MŠ však tuto přípravu pojímá odlišně, což závisí např. na tom, zda se jedná o homogenní třídu dětí ve věku 5–6 let, kde se příprava na školní docházku stává prioritou. O1 poukazoval na nedostatečný základ, který jeho dcera získala v MŠ, což vnímá jako jeden z hlavních důvodů pro odkladu PŠD: „...*neměla dobrý základ ve školce. To jsou ty jednotřídky, učitelky nestíhají, mají moc dětí a nemají takový potenciál, aby se věnovaly každému dítěti individuálně.*“ Tato odpověď naznačuje, že organizace MŠ, počet složení dětí ve třídě a kapacity pedagogů mohou ovlivnit úroveň připravenosti dítěte na školu.

Dalšími často uváděnými důvody pro odložení PŠD byly neprůbojnost, nejistota, citlivé reakce na změny, neschopnost práce s chybou, obavy až strach ze školy nebo složitá adaptace již v MŠ. Tyto důvody jsem shrnula do **sociální nezralosti** a **sociální nepřipravenosti**, které se však prolínají a vzájemně ovlivňují. Sociální nezralost souvisí především s vnitřním vývojem dítěte, jeho emoční stabilitou a osobnostními rysy. Naopak sociální nepřipravenost je ovlivněna zejména vnějšími faktory, jako je prostředí, ve kterém dítě vyrůstalo, a jeho předchozími zkušenostmi. Podobně může hrát roli i styl výchovy v rodině, který ovlivňuje míru samostatnosti a schopnost zvládat nové situace. Zkušenost se svou dcerou popisuje M7: „*nechtěla se soustředit, brečela, prostě úzkost, strach. Jakmile se řeklo škola, byla úplně smutná a plakala.*“ Po opakovaných situacích, kdy dcera citlivě reagovala na jakoukoliv zmínku o škole, se matka rozhodla – na základě vlastního pozorování i doporučení PPP – že ji nebude nástupem do první třídy zatěžovat. Usoudila, že v jejím případě bude vhodnější odklad PŠD. Další matky popisovaly, že jejich děti obtížně zvládaly změny. Bylo nutné s nimi dlouho dopředu o nadcházejících situacích mluvit, opakovaně je ujišťovat a připravovat je na to, co je čeká. Dalším důvodem pro odklad PŠD byla také neprůbojnost dítěte – dítě si nedokázalo prosadit svůj názor, bylo ve skupině pasivní nebo se bálo vystupovat ve společnosti. M3 zmiňuje, že její starší dcera se těžce adaptovala již na prostředí mateřské školy: „... *ona se do školky obecně těžce adaptovala. To bylo ještě v covidové době, kdy chodila do školky, takže ta škola se několikrát zavírala a teprve jako předškoláčka tam začala chodit každý den.*“ U mladší dcery pak matka popisuje projevy emoční nezralosti následovně: „...*neuměla teda velice v té době pracovat s chybou. Kdykoli se jí něco podařilo špatně namalovat, tak strašně křičela a vyváděla, vztekala se a byla zoufalá.*“ V rámci longitudinálního výzkumu Valchářová (2024) popsala dopad covidové

situace na sociální dovednosti dětí předškolního věku. Ovlivňujícím faktorem byla dlouhodobá izolace dítěte od vrstevníků a prostředí MŠ. To vedlo k omezeným sociálním kontaktům a následně k obtížnější adaptaci. Další významnou změnou, na kterou měla covidová doba dopad byla komunikace – děti měly potíže s navazováním kontaktů a prosazováním se ve skupině.

Logopedické vady byly dalším zmiňovaným důvodem pro odklad PŠD, ačkoliv ne všechny matky je považovaly za stěžejní důvod. Přesto významně přispěly k úvahám a následnému rozhodnutí pro odklad PŠD. Sedm z deseti dětí, u nichž rodiče řešili odklad PŠD v rámci mého výzkumného vzorku, mělo obtíže s řečí. Nejčastěji se jednalo o nevyvozené hlásky, což znamená, že dítě nebylo schopné správně vyslovit některé hlásky mateřského jazyka. Tato skutečnost u mnoha rodičů vzbuzovala obavy, zda by dítě bylo schopné ve škole dobře komunikovat, rozumět pokynům učitele a správně artikulovat své myšlenky. Většina matek uvedla, že s dítětem pravidelně docházely nebo stále docházejí na logopedii. Logopedická péče však vyžaduje čas a systematické procvičování, a proto si rodiče nebyli jistí, zda dítě zvládne své řečové obtíže překonat před nástupem do ZŠ. Často se ovšem stává, že v období mezi zápisem a samotným nástupem do první třídy dojde ke zlepšení řečových schopností dítěte, protože půl roku představuje poměrně dlouhou dobu na dohnání opoždění ve vývoji řeči. Podle Výroční zprávy České školní inspekce (ČŠI, 2024b) jsou logopedické vady a poruchy řeči druhým nejčastějším důvodem pro udělení odkladu PŠD. Kromě řečových obtíží rodiče v mém výzkumu zmiňovali také problematiku **grafomotorických dovedností**, která však nepatřila mezi hlavní důvody rozhodnutí o odkladu PŠD. Jedna z matek například zmínila, že její dítě je levák. Což ovlivnilo rozvoj grafomotoriky, protože pro něj některé činnosti spojené s psaním a kreslením byly obtížnější. M2 pozorovala, že její dcera má stále nevyhraněnou pravo-levou orientaci, což ovlivňovalo úchop a držení tužky. Zároveň uvedla, že dcera při kreslení vyvíjí příliš silný tlak na tužku. *"Ona furt jakože chytla propisku nebo tužku do pravé pak do levé, že ještě jako nevěděla, ta hlava, jakože nevěděla, jestli má být pravák nebo levák."*

Zdravotní stav dítěte představoval další zmiňovaný faktor při rozhodování o odkladu PŠD. Rodiče doufali, že díky odkladu PŠD dojde ke zlepšení výchozích podmínek dítěte pro vstup do ZŠ. M4 začala o odkladu PŠD u svého syna uvažovat již v jeho 4–5 letech. Vzhledem k tomu, že u něj byla diagnostikována **vývojová dysfázie**, uvedla: „...*když jsme ve 4 letech začali řešit nějakým způsobem vyšetření, tak tam už poměrně dost dopředu bylo vysoce pravděpodobné, že ten odklad prostě jednou mít bude.*“ Prostřednictvím odkladu

PŠD chtěla matka svému synovi poskytnout šanci na školní úspěšnost. Odklad PŠD bývá dětem s vývojovou dysfázií doporučován zejména proto, že jazykové obtíže, včetně přetrvávajícího dysgramatismu, mohou negativně ovlivnit jejich školní úspěšnost (Kutálková, 2009). M4 dodává: „*vzhledem k tomu, že tam jako ta nezralost byla zřejmá. Tak já jsem prostě chtěla, jsem mu dát šanci, zažít tu školní úspěšnost, aby potom do budoucna pro něj byla co nejvyšší, nebo aby nezažíval zbytečně jako pocity neúspěchu v té škole.*“ Byla si vědoma jeho obtíží, ale zároveň toužila, aby se ve škole cítil dobře.

M8 je matkou dvojčat a odklad PŠD pro obě dcery řešila před třemi lety. Jedním z důvodů pro odklad PŠD byl **předčasný porod**, protože se děvčata narodila v červenci, přičemž termín porodu měla matka až v říjnu. Již tehdy tušili, že odklad PŠD bude pro ně jednou aktuálním tématem. Vývoj obou děvčat probíhal víceméně v normě. Hlavním důvodem pro odklad se stala vysoká **nemocnost**, která ustoupila až kolem 6.–7. roku. Předčasně narozené děti bývají náchylnější k problémům s imunitním systémem a zpravidla vykazují nižší odolnost vůči fyzické i psychické zátěži. Je to dáno tím, že v důsledku nedonošenosti nestihl jejich organismus plně dozrát, zejména v oblasti imunitního a nervového systému. Tyto systémy se vyvíjejí právě v závěrečných týdnech těhotenství (Marková & Chvílová-Weberová, 2020). Matka k tomu uvádí: „*byly často nemocné a byly takové neprůbojné právě že jak málo navštěvovaly ten kolektiv...*“ Vysoká nemocnost obou dětí jim ztěžovala začlenění do kolektivu a přizpůsobení se prostředí MŠ. Jucovičová a Žáková (2014, s.27) ve spojitosti s častými onemocněními a OPŠD uvádějí, že „*rok odložené školní docházky může být využit k posílení obranyschopnosti dětského organismu, který pak není vyčerpan častými onemocněními, a dítě v první třídě tolik nezameškává vyučováním.*“ V tomto případě se u dvojčat ukázal odklad PŠD jako užitečný, měl pozitivní dopad na zdravotní stav děvčat, neboť podle matky došlo ke snížení jejich nemocnosti v průběhu šestého roku.

Nejčastěji při rozhodování o OPŠD rodiče zmiňovali individuální faktory na straně dítěte, avšak někteří rodiče zmiňovali také sociální a rodinné faktory, které při jejich rozhodování sehrály významnou roli.

5.2.2 Rodinné a sociální faktory

Pro dítě je velmi důležité prostředí, ve kterém vyrůstá, a lidé v tomto prostředí. Mezi ně patří nejen rodiče a učitelé MŠ, ale také dětský kolektiv, se kterým dítě tráví čas. Do této podkapitoly popisují kategorii zahrnující kódy, které se vztahují k rodinným důvodům,

zkušenostem známých či rodinných příslušníků s odkladem PŠD nebo k předchozí zkušenosti s odkladem PŠD u staršího dítěte. Rodiče zmiňovali i **složení třídy**, zejména **v souvislosti s věkem dítěte**.

Složení třídy neboli dětský kolektiv, bylo rodiči zmiňováno i v souvislosti s nevýhodami odkladu, zejména s tím, že dítě ztratí svou původní skupinu z MŠ. V této části se však zaměřují především na postavení dítěte v nové třídě, a to s ohledem na schopnosti a předpoklady ostatních dětí. M3 k tomu dodává, že pro ni bylo při rozhodování o odkladu PŠD mladší dcery důležité složení třídy: *„a ještě pro mě byl důležitý fakt, že v jejím ročníku mělo spoustu dětí odklad, takže by šla do školy s dětma, které jsou o rok nebo rok a půl starší.“* Matka vnímala děti s odkladem PŠD jako hrozbu pro svou dceru. Obávala se, že pokud by nastoupila do první třídy, mohla by mít potíže v prostředí s výrazně staršími a vyspělejšími spolužáky. M1 popisuje moment, kdy si uvědomila rozdíl mezi její dcerou a ostatními dětmi, při návštěvě dětského hřiště: *„většina z nich byla víc jak o půl roku starší než ona a viděla jsem ten rozdíl. Jako bylo to fakt vidět hodně, byla tam holčička, která byla asi vlastně o rok starší. Naše malá se narodila na konci srpna a ta holčička byla vlastně jakoby o rok dřív vlastně v září. Byl tam jako rozdíl vlastně fakt téměř celý rok. A měli jít spolu do školy.“* V těchto případech mohou být mezi dětmi velké rozdíly, zejména pokud ostatní děti měli odklad PŠD. Zde by se děti matek M1 a M3 stavily do pozice nejmladších ve třídě, jelikož byly narozeny v letních měsících. Matky tento rozdíl vnímají jako potenciální ohrožení pro školní úspěch jejich dětí, zejména pokud si nejsou jisté rozhodnutím o odkladu PŠD a chtějí pro své dítě zajistit nejlepší možné vzdělávací podmínky. Pokud by jejich dítě bylo ve třídě nejmladší, mohlo by to ovlivnit jejich začlenění do kolektivu i vzdělávací výsledky. M3 také zmiňuje: *„takže dokážu si představit, že kdyby byla třeba v jiném kolektivu dětí, tak by se to dalo, ale tady za těchto okolností jsme to nechtěli riskovat.“* Jelikož ve třídě, do které měla její mladší dcera nastoupit, byly podle jejích slov *„velmi silné osobnosti“*, nedokázala si představit, jak by si mezi nimi její dcera, která je velmi citlivá, našla své místo.

Jako jediná z matek zmiňovala M3 i **profesní závazky**, které ovlivnily její rozhodování ohledně odkladu PŠD u mladší dcery. *„zároveň byl pro mě ještě další určující fakt, že já jsem učitelka a nastupovala jsem do práce taky v září po dlouhé mateřské, takže scházelo se nám víc takovýchto věcí v jednu dobu, v jedno září.“* V rodině nastávalo v jeden měsíc mnoho velkých změn – matka se po mateřské dovolené vracela do práce, nejmladší dcera nastupovala do mateřské školy a prostřední dcera měla nastoupit do první třídy. To vše matka

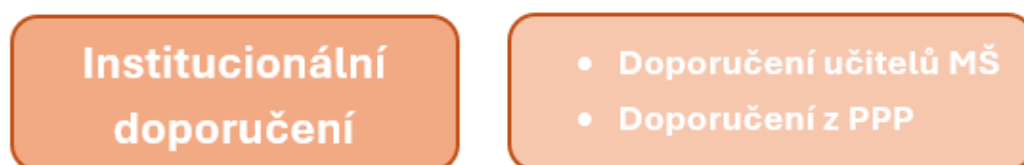
popisuje jako mnoho stresujících okolností najednou. Jak sama uvedla, odklad PŠD u prostřední dcery pro ni představoval určitou úlevu: „*tohle nás z toho tak jako vysvobodilo, řekla bych.*“ Tento krok jí pomohl vyrovnat se s náročným obdobím plným změn a stresu v rodinném životě. Podle Pugnerové a Duškové (2019) není změna v rodinné situaci sama o sobě dostatečným důvodem pro udělení odkladu PŠD. Důležité je proto zmínit, že odklad PŠD u dívky nebyl zvolen pouze z tohoto důvodu, ale tento faktor k rozhodnutí výrazně přispěl.

Sdílená zkušenost v rámci známých přátel nebo rodinných příslušníků může hrát roli v tom, jak rodič vnímá odklad PŠD a jak o něm uvažuje. Pokud mají lidé v okolí s odkladem PŠD pozitivní zkušenost, rodič nemá tendenci pochybovat. M3 popisuje zkušenost známé: „... *inspirovala mě k tomu tady jedna známá, která dávala odklad chlapečkovi, přestože mu to nedoporučili ve školce, jim se zdál zralý. V poradně teda řekli, že rozhodně ne. On do školy nastoupil později, ten odklad mu prospěl, a toto mě inspirovalo k tomu, že jsme tam viděli ten prospěch toho.*“ M1 naopak uvádí: „*znám asi tři maminky, které odklad nedaly, děti tam poslaly a teď se všechny musí s tím dítětem sedět a učit se. Je to pro ně prostě náročné. Je to mnohem náročnější i pro ty děti, protože nestíhají těm ostatním.*“ Tyto odpovědi ukazují, že rodiče berou v potaz zkušenosti druhých lidí. Ačkoli tyto zkušenosti nebyly rozhodujícím faktorem pro odklad PŠD, měly na matky vliv. To samé platí i o **zkušenostech s odkladem PŠD u starších dětí**. Pokud rodiče už jednou odklad PŠD řešili, v dalším případě již mají lepší představu o tom, co je čeká. Často také srovnávají děti mezi sebou, což není úplně vhodné, protože každé dítě se vyvíjí individuálně. M3 u mladší dcery vycházela ze zkušenosti se starší dcerou „*protože jsme věděli, že jí ten odpad prospěl že ve škole září a že paní měla pravdu. Takže jsme už do toho šli s tím, že to bude asi podobný případ.*“ Obě dcery měly podobné potíže, a proto bylo pro matku srovnání přínosné. Na druhou stranu M5 a O1 řešili odklad PŠD u obou svých dcer. Zatímco u starší dcery jej zpětně vnímají jako zbytečný, u mladší dcery ho hodnotí pozitivně. „*My jsme to věděli, že to potřebuje, viděli jsme to v porovnání s tou starší dcerou.*“ I přes ne zcela pozitivní zkušenost s odkladem PŠD u starší dcery přistupovali k mladší dceři individuálně a rozhodli se podle toho, co pro ni v tu chvíli bylo nejlepší.

Rodinné a sociální faktory nejsou rozhodující při udělování odkladu PŠD. Z výpovědí rodičů však vyplývá, že na ně měly vliv a do určité míry je k rozhodnutí nasměrovaly.

5.3 Institucionální doporučení pro odklad povinné školní docházky

V této části se věnuji tomu, jak rozhodovací proces rodičů ovlivňovala MŠ, tedy především učitelé a PPP. Jak jejich pohled přispěl k rozhodnutí rodičů a zda se doporučení PPP shodovalo s názorem rodičů. Tuto část jsem rozdělila do jedné hlavní kategorie, ke které jsou přiřazeny dva odpovídající kódy. Přehledné znázornění je uvedeno ve schématu (podrobněji otevřené kódování popisují v kapitole 4.2).

Obrázek 3 Struktura kategorií a přiřazených kódů III.

(zdroj: vlastní)

Výzkumný vzorek osmi matek a jednoho otce se shodl na tom, že prvotní impuls k úvahám o odkladu PŠD vycházel vždy od nich samotných. **Doporučení učitelů z MŠ** se ve většině případů shodovalo s názorem rodičů. Nebylo tomu tak vždy, M3 jako jediná v této souvislosti uvedla: „právě že paní učitelky se divily že máme o odklad zájem a bylo to z naší iniciativy.“ Přesto, jak vyplynulo i z ostatních rozhovorů, doporučení z PPP bylo v mnoha případech zásadním faktorem, který rodiče v rozhodnutí utvrdil. M3 dále popisuje zkušenost s odkladem PŠD u starší dcery, kdy si do PPP šla pro radu, jelikož nevěděla, zda je odklad PŠD tím správným krokem. Odborný názor pracovníků PPP posílil její přesvědčení: „...ta paní v poradně teda na základě toho vyšetření řekla, že do školy rozhodně nedoporučuje, aby šla, že bychom jí uškodili tady v tom. A že si myslí, že na základě toho vyšetření, když by ten rok zůstala ve školce ještě, že by pak do školy přišla a zářila by tam mezi těmi vrstevníky, že by odpadly všechny tady ty naše starosti a úzkosti z té školy.“

Doporučení z PPP se tedy často shodovalo s tím, co rodiče sami vypožadovali u svého dítěte. To naznačuje, že rodiče většinou dokázali realisticky vyhodnotit školní zralost svého dítěte ještě před odborným posouzením. Někteří z nich proto vnímali návštěvu PPP spíše jako formální krok nutný k získání dokumentu, nikoli jako skutečné vyšetření, které by mohlo jejich rozhodnutí zásadně změnit. Pokud rodiče již v minulosti řešili odklad PŠD u staršího dítěte, měli pocit, že postup bude podobný: „šly jsme zase do poradny s tím, že už jsem si tam šla víceméně pro takové potvrzení už těch svých pozorování, které jsme jako porovnávali s tou starší dcerou.“ M5 popisuje, že po zkušenosti, se starší dcerou již věděli,

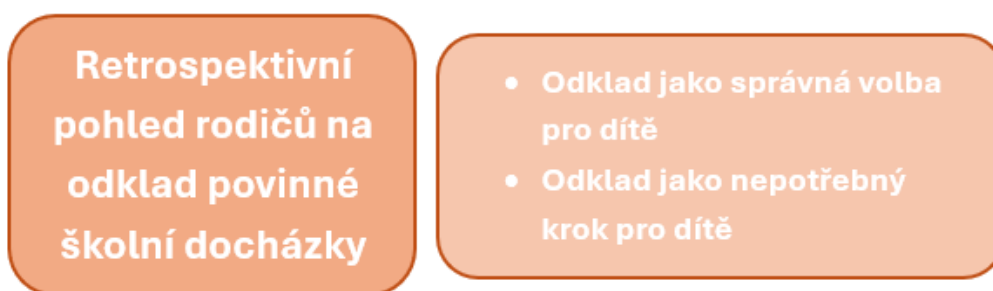
co je v PPP čeká: „*to bylo takové, že to byla formalita. My jsme jim řekli, že chceme odklad i vzhledem k tomu, že je narozená v srpnu a že má problémy s řečí. A tak mi to přišlo, že to bylo v té poradně jen taková formalita, aby nám dali papír.*“ Podobnou zkušenost popisuje i M4, která již dříve absolvovala se synem vyšetření v PPP a věděla, že u syna pravděpodobně odklad PŠD bude nutný: „*protože jsme už v minulosti v té poradně byli, takže to bylo jenom takové jako udržovací setkání.*“ V tomto případě rodiče chápali roli PPP spíše jako potvrzení jejich vlastního rozhodnutí než jako objektivní posouzení školní zralosti dítěte.

M8 zároveň vnímala samotný proces vyšetření v PPP jako příliš krátký na to, aby mohl odborník poskytnout skutečně hluboký vhled do schopností a potřeb dítěte. Vyjadřuje pochybnosti o tom, zda mají pracovníci PPP dostatek času na posouzení dítěte: „*...myslím, že nemají čas za tu hodinu ty děti prostě poznat. Děti se stydí, že je to takové prostě... je to narychlo.*“ Tento postřeh poukazuje na další důležitý aspekt rozhodovacího procesu. Zatímco rodiče mají možnost dlouhodobě sledovat vývoj svého dítěte, odborníci v PPP se musí spoléhat na krátké vyšetření, které nemusí vždy odhalit všechny specifické potřeby dítěte. Na to poukazuje i Majerčíková (2017), která prováděla výzkumné šetření s učitelkami MŠ. Ty vnímají PPP ve většině případů jako problematické. PPP podle jejich zkušeností často vyhoví požadavkům rodičů na odklad PŠD. Vždy najdou důvod, proč odklad PŠD schválit, i když by v některých případech není potřebný.

Celkově lze říct, že rozhodování o odkladu PŠD bylo v rukou rodičů, kteří si jej iniciovali na základě vlastního vnímání školní zralosti svého dítěte. Doporučení MŠ se s jejich názorem často shodovalo, a odborné vyjádření z PPP vnímali buď jako potvrzení svého rozhodnutí, nebo jako nutnou administrativní formalitu. Výpovědi rodičů zároveň ukazují, že důvěra v systém PPP není vždy jednoznačná – zatímco pro některé bylo vyšetření přínosné, jiní měli pocit, že krátká návštěva nemůže plně zachytit individualitu jejich dítěte.

5.4 Retrospektivní pohled rodičů na odklad povinné školní docházky

V této části se zaměřím na retrospektivní pohled na odklad PŠD. Rodiče zhodnotili, jak se rozhodnutí o odkladu PŠD projevilo na vývoji jejich dítěte a jak zpětně hodnotí tuto volbu. Tento pohled jsem rozdělila do jedné hlavní kategorie, ke které jsou přiřazeny dva odpovídající kódy. Přehledné znázornění je uvedeno ve schématu (podrobněji otevřené kódování popisují v kapitole 4.2).

Obrázek 4 Struktura kategorií a přiřazených kódů III.

(zdroj: vlastní)

Rodiče zpětně hodnotí své rozhodnutí jako správné a shodují se, že odklad PŠD jejich dětem pomohl lépe zvládat školní povinnosti. **Odklad považují jako správnou volbu pro dítě.** Na otázku „*Jak se na své rozhodnutí díváte s odstupem času? Postupovali byste stejně?*“ jsem ve všech případech obdržela odpovědi ve znění: „*Ano, neměnila bych.*“, „*Stoprocentně ano.*“, „*Já myslím, že určitě bych postupovala stejně.*“ Z toho lze usuzovat, že rodiče vnímají u svého dítěte pokrok a považují odklad PŠD za opodstatněný a smysluplný. Všichni participanti měli dostatek času posoudit, zda odklad PŠD jejich dítěti prospěl, protože většina dětí participantů již navštěvuje ZŠ. Matky uvádějí, že díky odkladu PŠD děti lépe zvládají školní povinnosti, snáze se začlenily do kolektivu, nejsou již tak stydlivé a staly se průbojnějšími. To lze částečně přisuzovat i tomu, že se děti ve třídě ocitají v roli těch nejstarších. Často matky zmiňovaly, že pokud by dítě nastoupilo do školy bez odkladu PŠD, bylo by v pozici nejmladšího a vnímaly ho jako zranitelnější. M6 v souvislosti s postavením syna ve třídě zmiňuje: „*mu to prospělo tím, že teďka je vlastně jeden z nejstarších ve třídě. Tak získal velkou sebedůvěru myslím, že se posunul velmi i v té grafomotorice, ale největší jako prospěch je v tom že opravdu on je jeden z těch lepších a to mu opravdu té sebedůvěry.*“ Skutečnost, že se jejich dítě nyní nachází mezi nejstaršími, pro ně byla uklidňující – vnímaly to jako výhodu, která dětem poskytuje určitý náskok nebo jim alespoň umožňuje být na stejné úrovni s vrstevníky. Některé matky zmiňovaly, že samotné

učivo v první třídě by pro dítě nepředstavovalo zásadní problém. M8 na otázku ohledně zvládání školních povinností odpověděla: „já myslím, že bysme toho měly doma co dohánět, kdyby chodily normálně do té 1. třídy bez toho odkladu.“ Tuto odpověď však vztahuje k tomu, že obě její dcery byly velmi často nemocné, a dohánění učiva v domácím prostředí by pro ně bylo náročné. Jucovičová a Žáčková (2014) popisují, že v případě velmi častého onemocnění může být pro děti velmi náročné dohánět zameškané učivo. I přesto, že ve většině případů není fyzická zralost, do které se řadí i nemocnost opodstatněným důvodem pro odklad PŠD. Slabá imunita a častá nemocnost mohou dítě výrazně zpomalit v získávání nových znalostí a dovedností, hlavně pokud tráví velkou část času doma nebo v nemocnici. Ne vždy během roku odložené školní docházky dojde k posílení imunitního systému. V případě M8 a jejích dcer však nemocnost kolem 6.–7. roku ustoupila. Tudiž odklad PŠD považuje matka za prospěšný. M7 na stejnou otázku ohledně školních povinností uvádí: „můj názor je, že dítě tu první třídu nějak zvládne a kdyby šla dcera prostě normálně do školy bez odkladu, zvládla by to, se mnou nějak, ale zvládla. Myslím ale, že problém by byl postupem času někdy ve čtvrté, páté třídě.“ To naznačuje, že i když by dítě první ročník překonalo, mohly by se případné potíže projevit později, kdy se nároky na školní výkon zvyšují. Zvládání školních povinností může být pro dítě stresující, zejména pokud musí učivo dohánět v domácím prostředí.

V případě M5 a O1, kteří řešili odklad PŠD u obou svých dcer, hodnotí každou situaci odlišně. V rámci výzkumu jsem se sice zaměřovala na mladší dceru, ale rodiče často zmiňovali i své zkušenosti se starší dcerou. U mladší dcery by postupovaly stejně, vidí velký posun za rok odložené PŠD. Ale to pouze díky přípravné třídě, kdy O1 doplňuje odpověď M5 o tom, že považuje odklad PŠD u mladší dcery za správné rozhodnutí: „tam ji pomohla ta přípravná třída, takže měla lepší start pak do té školy. Jak tam je ten školní režim spojený s hrou, tak ji to pomohlo.“ U starší dcery by rodiče dnes nepostupovali stejně, jak jsem již interpretovala v předchozích kapitolách (viz 5.1). Odklad PŠD v jejím případě byl ovlivněn covidovou situací a nebyl zcela opodstatněný např. vývojovými obtížemi dívky. Proto po určitém čase považují **odklad jako nepotřebný krok**. Jelikož i doporučení z PPP, jak sám O1 uvádí, považovalo dívku za připravenou na zahájení PŠD: „ve školní poradně neshledali žádný důvod, ale my jsme se tak rozhodli no.“ Jelikož jsem se primárně zaměřovala na zkušenost s mladší dcerou, zmiňuji tento případ pouze okrajově. Přesto je důležité poukázat na to, že vnější faktory, jako například pandemie, mohou ovlivnit rozhodování rodičů o odkladu školní docházky.

6 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

V této kapitole se zaměřím na shrnutí výsledků výzkumu na základě položených výzkumných otázek. Cílem je přehledně představit hlavní zjištění vyplývající z rozhovorů s rodiči a poskytnout ucelený pohled na získaná data.

Jaké jsou názory rodičů na odklad povinné školní docházky?

Názory rodičů na odklad PŠD byly ve všech případech pozitivní. Ačkoli někteří z nich vnímali i určité nevýhody, vždy dodali, že převažují benefity, které odklad PŠD dítěti přináší. Rodiče často poukazovali na vysoké nároky, které jsou v současné době na dítě při vstupu do ZŠ kladeny. Vnímali, že přechod z MŠ do ZŠ je náročný nejen po stránce vzdělávací, ale i sociální a psychické. Podle nich by měl být přechod citlivější k dítěti a veden tak, aby byl co nejplynulejší. Rodiče vnímali přechod do ZŠ jako náročný a zásadní krok pro dítě, a právě proto v odklad PŠD považovali za potřebný prvek školního systému.

Za hlavní výhodu odkladu PŠD považovala většina rodičů možnost poskytnout dítěti delší čas na dozrání. Tento „rok navíc“ vnímali jako příležitost k tomu, aby dítě dohnalo potřebné dovednosti a schopnosti, ať už šlo o oblast řečovou, sociální, emocionální nebo motorickou. V očích rodičů odklad PŠD umožnil dítěti posílit se v těch oblastech, které by mu mohly bránit v úspěšném zaškolení. Významné bylo také přání rodičů, aby dítě vstoupilo do školy s větší jistotou a sebedůvěrou. Rodiče chtěli prostřednictvím odkladu PŠD vytvořit pro dítě podmínky, které by mu pomohly zvládnout nároky školního prostředí bez zbytečného stresu a tlaku. Ačkoli převládaly kladné postoje, někteří rodiče se v rozhovorech zmínili i o nevýhodách spojených s odkladem PŠD. Nejčastěji uváděli obavy ze ztráty kontaktu s vrstevníky, se kterými dítě navštěvovalo mateřskou školu, a tím i ztíženého začlenění do nového třídního kolektivu. Další nevýhodou bylo i pozdější ukončení školní docházky – tedy fakt, že dítě opustí školní systém v o rok vyšším věku, což může ovlivnit jeho další životní plány, zejména při volbě střední školy či vstupu na trh práce.

Ačkoliv zazněly i určité obavy ohledně odkladu PŠD, celkový pohled rodičů na odklad PŠD byl pozitivní.

Jaké hlavní důvody rodiče uvádějí pro odklad povinné školní docházky jejich dítěte?

Rodiče, kteří se rozhodovali pro odklad PŠD svého dítěte, uváděli ve svých odpovědích více důvodů, které je k tomuto rozhodnutí vedly. Ani u jednoho z participantů výzkumu se neobjevil pouze jeden důvod, rozhodnutí bylo vždy výsledkem kombinace více důvodů.

V rozhovorech jsem se rodičů cíleně ptala, jaký důvod pro ně osobně představoval ten nejzásadnější, tedy ten, který měl na jejich rozhodnutí největší vliv. Ve třech případech matky uvedly jako nejvýznamnější důvod **sociální nezralost** dítěte. V těchto případech měly matky obavy, že jejich dítě není ještě připravené na prostředí ZŠ po stránce sociální, případně emocionální. Respektive v oblasti vztahů s vrstevníky, schopnosti navazovat kontakt a regulovat vlastní emoce. Ve dvou dalších případech byla hlavním důvodem **logopedická vada**. Rodiče vnímali, že dítě má výrazné obtíže v řečovém projevu, které by mohly komplikovat jeho školní adaptaci i porozumění výuce, zejména v počátcích PŠD, kdy je kladen důraz na komunikaci a osvojení základních jazykových dovedností. Rodiče jako další hlavní důvody hravost dopřát dítěti **pocit školního úspěchu**, častou **nemocnost** či **hravost** neboli silnou potřebu hry a hravého přístupu, která u dítěte stále převažovala. Jedna z matek uvedla jako hlavní důvod **věk dítěte**, konkrétně se jednalo o dítě narozené na konci srpna, kdy rodiče vnímali, že by mohlo být v kolektivu dětí mladší. A to především z důvodu, že většina ostatních dětí, které také nastupovaly do první třídy již odklad PŠD měla. Objevila se i obava z toho, že by dítě mělo potíže zapadnout mezi vrstevníky nebo držet krok s výukou právě kvůli tomuto věkovému rozdílu.

Z výpovědí rodičů tedy vyplývá, že rozhodování o odkladu PŠD je složitý proces, v němž hraje roli mnoho vzájemně propojených faktorů. Ve všech případech rodiče uváděli více důvodů, které jejich rozhodnutí ovlivnily, přičemž ty výše zmíněné označili jako hlavní či rozhodující. Ačkoli se situace v jednotlivých rodinách lišily, nejčastějšími důvody odkladu PŠD byly ty, které vycházely z individuálních potřeb a schopností dítěte.

Jak rodiče s odstupem času hodnotí své rozhodnutí o odkladu povinné školní docházky jejich dítěte?

Z výpovědí rodičů jednoznačně vyplývá, že své rozhodnutí o odkladu PŠD hodnotí s odstupem času pozitivně. Všichni zúčastnění participantů se shodli, že by se v podobné situaci rozhodli stejně. Rodiče považují odklad PŠD za smysluplný a opodstatněný, protože dle jejich názoru pomohl dítěti lépe zvládat školní povinnosti, posílit sebedůvěru a usnadnit adaptaci ve školním prostředí. Zásadním bodem, který pozitivně ovlivnil hodnocení jejich rozhodnutí, bylo vnímání pokroku dítěte, ať už v oblasti školních dovedností, sebevědomí nebo sociálních vztahů. Rodiče oceňovali zejména to, že jejich dítě nastupovalo do školy jako jedno z nejstarších, což vnímali jako výhodu. V některých případech však připustili, že samotné učivo by dítě zvládlo i bez odkladu, ale obávali se, že by se obtíže mohly projevit později, ve vyšších ročnících. Zkušenost M5 a O1 s jejich dcerami pak ukazuje, že rodiče

hodnotí své rozhodnutí individuálně podle konkrétní situace dítěte. U mladší dcery vnímali odklad PŠD pozitivně zejména díky absolvování přípravné třídy. V případě starší dcery však s odstupem času své rozhodnutí přehodnocují a uvádějí, že nebylo zcela podložené vývojovými faktory, ale spíše ovlivněné vnějšími okolnostmi.

Celkově lze tedy konstatovat, že rodiče hodnotí své rozhodnutí o odkladu PŠD jako správné, a to zejména na základě vývojového posunu, který u dítěte zaznamenali během roku odložení PŠD.

Jaké faktory ovlivňují rozhodnutí rodičů o odkladu povinné školní docházky jejich dítěte?

Z odpovědí rodičů lze konstatovat, že rozhodování o odkladu PŠD bylo primárně ovlivněno faktory na straně dítěte, které ve své bakalářské práci označuji jako **individuální faktory na straně dítěte**. Patří mezi ně školní zralost a připravenost dítěte, stejně jako vývojové a zdravotní faktory, jež lze zároveň zahrnout do oblasti fyzické školní zralosti.

Během rozhovorů někteří rodiče uvedli, že na jejich rozhodování měly vliv také zkušenosti jejich známých či přátel, což lze označit jako sociální faktory. V některých případech zmiňovali i své vlastní zkušenosti se starším dítětem, což ukazuje na roli rodinných faktorů. Tyto zkušenosti ovlivnily jejich rozhodovací proces, protože předchozí prožitky, ať už vlastní nebo zprostředkované formují očekávání, postoje a vnímání situace, čímž přirozeně slouží jako základ pro posouzení nové situace a volbu dalšího postupu. Rodiče dále poukazovali na nedostatky či složitosti ve školském systému, především na nedostatečnou provázanost a plynulost přechodu mezi předškolním a základním vzděláváním, což lze označit jako **faktory na straně vzdělávacích institucí**. Doporučení odborných PPP také hraje významnou roli při rozhodování o odkladu PŠD. Rodiče se při svém rozhodování často opírají o názory odborných poradců, kteří jim pomáhají objektivně posoudit školní zralost dítěte. Tato doporučení často potvrzují jejich vlastní pozorování vývoje dítěte.

Celkově tedy lze říct, že na rodiče působila široká škála faktorů – individuální na straně dítěte, sociální faktory i faktory spojené s fungováním vzdělávacího systému. Nejsilnějším a rozhodujícím faktorem však byly individuální faktory dítěte, zatímco ostatní faktory hrály spíše doplňkovou roli a přispěly k finálnímu rozhodnutí, aniž by byly rodiči vnímány jako zásadní.

7 DISKUSE

V této kapitole se budu věnovat diskusi nad výsledky svého výzkumu a jejich zasazení do širšího kontextu. Zaměřím se na srovnání získaných poznatků s existujícími výzkumy a odbornou literaturou, abych identifikovala případné shody a rozdíly.

V rámci výzkumu mé BP se jako stěžejní faktor, který rodiče při rozhodování o odkladu PŠD nejvíce zohledňují, stalo samotné dítě. To je pochopitelné, jelikož celý proces se zaměřuje právě na něho. Rodiče rozhodují o jeho budoucnosti a jsou si vědomi, že jde o zásadní krok, kterým ovlivňují jeho další vývoj. Rodiče často zmiňovali, že toto rozhodnutí pro ně bylo velmi náročné, protože v něm cítili velkou zodpovědnost. Greger a kolektiv (2015) se snaží porozumět důvodům, proč rodiče volí odklad PŠD pro své děti. Využívá k tomu data z kvantitativního longitudinálního výzkumu CLoSE. Tento výzkumný projekt sleduje vývoj a přechod dětí z MŠ do ZŠ v České republice. Shoda mezi výzkumy spočívá v tom, že hlavní důvody pro odklad PŠD rodiče spojují především s nedostatky u samotného dítěte. Výsledky se ale liší v tom, že ve výzkumu Gregera a kolektivu (2015) byl hlavním důvodem pro odklad PŠD věk dítěte, a to i v případech, kdy děti dosahovaly nadprůměrných výsledků v diagnostice. Trendem se stává, že míra odkladů PŠD výrazně roste u dětí narozených v letních měsících. V mém výzkumu je 8 z 10 dětí narozených v letních měsících, což by tento trend potvrzovalo, avšak participanti mého výzkumu tento fakt neuváděly jako klíčový. Zároveň je důležité zmínit, že žádný z rodičů v rámci obou výzkumů nezmínil pouze jeden důvod, rozhodnutí bylo vždy ovlivněno kombinací více faktorů. Z toho lze usuzovat, že postoj rodičů k odkladům PŠD se v průběhu posledního desetiletí příliš nemění. Můžeme předpokládat, že struktura školského systému se nevyvíjí dostatečně flexibilně na to, aby zareagovala na potřeby různorodé populace dětí. I přes snahy o snižování počtu odkladů PŠD se jejich výskyt nesnižuje. V obou výzkumech rodiče upozorňovali na nedůvěru vůči školskému systému a na nedostatečnou připravenost škol na práci s různorodými dětmi. K tomu lze připojit i pohled Majerčíkové (2017), která se problematikou odkladů PŠD zabývala prostřednictvím kvalitativního výzkumu. Ten realizovala formou obsahové analýzy odborných esejí učitelek MŠ, ve kterých reflektovaly své názory a zkušenosti. Ve své práci zdůrazňuje koncept společné připravenosti tedy nejen připravenosti dítěte na školu, ale také připravenosti školy, rodiny a širšího vzdělávacího systému na dítě. Z toho vyplývá požadavek, aby se školy více přizpůsobovaly různorodým potřebám dětí. Upozorňuje taktéž na potřebu lepší informovanosti rodičů, kteří často rozhodují pod vlivem vlastních obav z neúspěchu dítěte ve škole nebo tlaku okolí.

K dispozici jsem v rámci výzkumu měla i doporučení z PPP pro každé dítě, které bylo součástí výzkumného vzorku. Při pročitání těchto doporučení jsem zjistila, že většina z nich zněla víceméně stejně. Většina doporučení obsahovala podobné aspekty týkající se vývoje dítěte, jednalo se převážně o doporučení týkající se vhodného přístupu k dítěti, např. doporučení týkající se podpory v oblasti komunikace, sociálních dovedností nebo rozvoje motoriky. I když se potřeby dětí mohou lišit, opakující se doporučení naznačují, že jednorázové vyšetření v PPP nemusí být zcela relevantní pro rozhodnutí o odkladu PŠD. Během jednoho sezení nemají pracovníci možnost dostatečně poznat dítě, protože je ovlivněno neznámým prostředím, což může zkreslit skutečné potřeby a schopnosti dítěte. Majerčíková (2017) ve svém výzkumu zmiňuje, že učitelky MŠ vnímají doporučení z PPP jako velké zklamání. V mnoha případech PPP vyhoví žádosti rodičů, kteří avšak považují názor PPP za cennější než ten učitelek MŠ. To se může jevit jako rozporuplné, protože učitelky s dětmi tráví většinu dne a znají dítě v jeho přirozeném prostředí. Na druhou stranu, pracovníci PPP jsou kvalifikováni k provádění diagnostiky, ale mají na posouzení dítěte jen několik hodin. Tento krátký časový rámec nemusí umožnit komplexní pohled na dítě, protože během vyšetření může být dítě ovlivněno okolními podněty, což může zkreslit výsledky. Z toho vyplývá, že diagnostika v PPP, i když je odborná, může být omezená, protože se provádí v krátkém čase a mimo přirozené prostředí dítěte.

Ve Výroční zprávě České školní inspekce (2024) se uvádí, že logopedické vady a sociální nezralost patří k nejčastějším důvodům pro odklad PŠD ve školním roce 2023/2024. Tyto důvody velmi často zmiňovali i rodiče zapojení do mého výzkumu. ČŠI dále upozorňuje na skutečnost, že výskyt logopedických vad u dětí stále roste, přičemž MŠ nemají povinnost zajišťovat logopedickou prevenci. Nedostatek odborníků v oblasti logopedie a logopedické prevence je dlouhodobý problém. Vadná výslovnost přitom u dětí komplikuje plynulý přechod do ZŠ a osvojení základů čtení a psaní. Zde se nabízí otázka, zda by rozšíření kurzů logopedické prevence pro pedagogy významně podpořilo rozvoj řečových schopností u dětí či nikoli.

Oblast komunikace je rovněž zmíněna ve výzkumu Valchářové (2024), který se zaměřoval na úroveň sociálních dovedností u dětí předškolního věku v souvislosti s pandemickou situací COVID-19. Cílem výzkumu bylo analyzovat a interpretovat úroveň těchto dovedností a jejich soulad s kurikulárními očekáváními, přičemž zvláštní pozornost byla věnována vlivu pandemie. Výsledky ukázaly, že jednou z nejvíce zasažených oblastí byla komunikace, nikoli ve smyslu logopedických vad, ale ve schopnosti dítěte navazovat

kontakt a vyjadřovat své potřeby. Největší dopady pandemie se pak projevily v oblasti adaptace a emočního stavu dětí, které se staly citlivější a hůře zvládaly nové nebo náročné situace. To odpovídá i zkušenostem některých rodičů zapojených do mého výzkumu – u jejich dětí byla zvýšená citlivost nebo obtíže s adaptací natolik výrazné, že se staly hlavním důvodem pro odklad PŠD.

Ukazuje se, že rodiče rozhodují převážně s ohledem na individuální potřeby svého dítěte, ale často jsou ovlivněni i vnějšími faktory. Přestože se v průběhu let pokusy o snížení procenta odkladů PŠD neukazují jako příliš úspěšné, je důležité se zaměřit na efektivní propojení předškolního a základního vzdělávání, ale také lepší informovanosti rodičů o přípravě dětí před nástupem do ZŠ.

Limity mého výzkumu se jistě týkají výběru výzkumného vzorku. Volba konkrétního složení participantů mohla ovlivnit výsledky, protože každé dítě je jedinečné a každá rodina k rozhodováním o odkladu PŠD přistupuje jinak. I když každá zkušenost je individuální, lze však generalizovat, že určité problémy, jako jsou logopedické obtíže, sociální nezralost nebo problémy s adaptací, se objevují u více dětí. Tato zjištění jsou často ovlivněna širšími faktory, jako je vývoj dnešního světa a rychle měnící se podmínky, které mohou mít dopad na rozvoj a připravenost dětí na nástup do školy. Limitem mého výzkumu byl i počet účastníků. Pokud bych měla k dispozici větší vzorek, výsledky by byly lépe zobecnitelné.

Výzkum ukazuje, jak komplexní a individuální je rozhodování rodičů o odkladu PŠD.

7.1 Doporučení pro praxi

V této podkapitole se zaměřím také na doporučení pro praxi, která budou uvedena v následujících bodech.

Nejčastěji se jako rozhodující faktory ukázaly individuální potřeby dítěte, především jeho nepřipravenost na školu. Podle rodičů ZŠ nejsou dostatečně připravené na rozmanitost dětí. Proto se mé doporučení zaměřují na:

- Propojení předškolního a základního vzdělávání – zajištění lepší provázanosti a spolupráce mezi těmito stupni vzdělávání (např. společné školení pedagogů z obou stupňů, adaptační programy pro děti).
 - Předškolní návštěvy na ZŠ (děti ve věku 5–6 let by pravidelně navštěvovaly ZŠ, kde by se seznámily s prostředím, setkaly s učiteli a prostřednictvím hravé formy by byly seznámeny se školním prostředím).

- Podpora individuálních potřeb dítěte na ZŠ – učitelé ZŠ by měli umět reagovat na měnící se potřeby dětí a přizpůsobit školní kurikulum tak, aby reflektovalo tyto potřeby, usnadnilo přechod mezi stupni vzdělávání a podpořilo adaptaci dětí.
 - Individualizovaný přístup ve výuce v 1. třídě (dostatečný prostor na odpočinek a hru, práce ve skupině, herní a prožitkové metody výuky).
- Přínosné by bylo další vzdělávání pedagogů v oblasti logopedické prevence, zejména v případě, že by byla legislativně ukotvena povinnost logopedické prevence v MŠ. Případně zajištění externího logopedického pracovníka pro MŠ.
 - Logopedické dny, pravidelné návštěvy logopeda, který by prováděl screening, poskytoval doporučení pro práci s dětmi učitelům MŠ, ale i rodičům (popř. vzdělávací workshopy pro učitele i rodiče)

Doporučení pro další pedagogický výzkum

Pro další pedagogický výzkum bych doporučila propojit zkušenosti všech zúčastněných stran v rozhodovacím procesu o odkladu PŠD, tedy rodičů, pedagogů MŠ, pracovníků pedagogicko-psychologických poraden (PPP) a případně i lékařů. Tím bychom získali komplexní pohled na rozhodování o odkladu PŠD a lépe porozuměli tomu, jak jednotlivé faktory ovlivňují rozhodnutí rodičů. Takový výzkum by mohl přinést cenné poznatky o tom, jaká je skutečná spolupráce mezi rodinou a odborníky. Za zajímavý směr výzkumného šetření také považuji zjistit, jak rodiče vnímají připravenost dítěte na nástup do ZŠ, jakým způsobem ho na tento přechod připravují, případně zda tuto roli ponechávají především na učitelkách MŠ. Z řady odborných publikací vyplývá, že rodiče hrají významnou roli v tom, jak dobře je dítě na školní docházku připraveno. Jak uvádí Šulová (2014), zapojení rodičů do přípravy dítěte na školu je klíčovým faktorem ovlivňujícím jeho úspěšný přechod. Bylo by proto přínosné zkoumat, jaké konkrétní strategie a pomůcky rodiče využívají a jak celkově k této problematice přistupují. Dalším zajímavým směrem by mohl být výzkum zaměřený na vícečetná těhotenství a jejich vliv při rozhodování o odkladu PŠD. Tento specifický aspekt by poskytl pohled na to, zda existují odlišnosti v připravenosti dětí, které se narodily jako dvojčata, a jaký vliv to má na rozhodování rodičů a odborníků.

ZÁVĚR

Závěr této bakalářské práce potvrzuje, že téma odkladu povinné školní docházky (PŠD) zůstává nadále aktuální, zejména z hlediska jeho vlivu na začátek školní kariéry dítěte. Problematika vysokého počtu odkladů v České republice přetrvává již několik let, a i přes snahy o změnu systému se stále nedaří tuto situaci zásadně ovlivnit. Výzkum ukázal, že rozhodování rodičů o odkladu PŠD je ovlivněno především individuálními potřebami dítěte.

Tato zjištění poukazují na potřebu provázanosti mezi předškolním a základním vzděláváním tak, aby přechod dítěte do školy byl co nejplynulejší a nezatěžující. Velký důraz by měl být kladen také na kvalitní a otevřenou komunikaci mezi rodiči, učiteli mateřských i základních škol a pracovníky poradenských zařízení. Dále je potřeba vytvořit takové podmínky, které umožní školám lépe reagovat na různorodé potřeby dětí již od první třídy. To zahrnuje jak materiální vybavení a počet pedagogických pracovníků, tak kvalitní přípravu učitelů na práci se skupinou žáků. Odklad PŠD by neměl být vnímán jako standardní a jednoduché řešení, ale jako krok, který je skutečně nezbytný pouze v odůvodněných případech.

Doporučení pro praxi tedy zahrnují nejen zajištění lepší spolupráce mezi pedagogickými pracovníky mateřských a základních škol, ale také posílení vzdělávání pedagogů v oblasti logopedické prevence. Přínosné by bylo poskytnout rodinám srozumitelné informace o významu školní připravenosti a o možnostech, jak dítě efektivně podpořit ještě před jeho nástupem do základní školy.

Výzkum přinesl poznatky o rozhodovacím procesu rodičů, které mohou přispět k dalšímu odbornému zkoumání přechodu dětí mezi vzdělávacími stupni.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Bednářová, J., Dandová, E., Kratochvílová, J., Nádvorníková, H., Syslová, Z., & Šulová, L. (2017). *Školní zralost a její diagnostika*. Raabe.

Bejdáková, S., Střechová, J., Suchardová, L., Vítková, J., Zdrubecká, H., & Ženatová, Z. (2018). *Školní zralost a komunikace*. Raabe.

Borbélyová, D. (2023). *Prechod dieťaťa z materskej školy do základnej školy*. MATE Press.
<https://doi.org/10.54597/mate.0102>

Burkovičová, R. (2016). *Děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí v předškolním vzdělávání*. Ostravská univerzita.

Česká školní inspekce. (2024a). *Odklady povinné školní docházky*. Česká školní inspekce.
https://www.csicr.cz/CSICR/media/Elektronicke-publikace/2024/Odklady_povinne_skolni_dochazky/html5/index.html

Česká školní inspekce. (2024b). *Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2023/2024*. Česká školní inspekce.
https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2024_p%c5%99%c3%adlohy/Dokumenty/VZ_CSI_2023-2024_everze.pdf

Dandová, E., Kropáčková, J., Nádvorníková, H., Pravcová, D., & Příkazská, I. (2018). *Školní zralost a odklady školní docházky*. Raabe.

Eger, L., & Egerová, D. (2022). *Metodologie výzkumu* (3. přepracované a rozšířené vydání). Západočeská univerzita v Plzni.

Greger, D., Simonová, J., & Straková, J. (Eds.). (2016). *Spravedlivý start?: nerovné šance v předškolním vzdělávání a při přechodu na základní školu*. Univerzita Karlova.
https://pages.pedf.cuni.cz/uvrv/files/2016/04/Spravedlivy_start.pdf

Grimmer, T. (2018). *School readiness and the characteristics of effective learning: the essential guide for early years practitioners*. Jessica Kingsley Publishers.

Havlíňová, H., Bezoušková, J., & Splavcová, H. (2023). *Zápis do prvního ročníku základního vzdělávání: Metodická podpora pro školy a školská poradenská zařízení*.

Národní pedagogický institut České republiky.
https://www.npi.cz/images/publikace/zapis_do_prvniho_rocniku.pdf

Jucovičová, D., & Žáčková, H. (2014). *Je naše dítě zralé na vstup do školy?* Grada.

Kmeťová, J. (2024). *Diagnostika pripravenosti dieťaťa na školské vzdelávanie: z materskej školy do základnej školy* (2. aktualizované vydanie). Wolters Kluwer.

Koťátková, S. (2014). *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet* (2. rozšířené a aktualizované vydání). Grada.

Majerčíková, J. (2017). Odklady povinné školní docházky v perspektivě učitelek mateřských škol. *Orbis scholae*, 11(1), 9–30. https://karolinum.cz/data/clanek/4862/OS_11_1_0009.pdf

Majerčíková, J., & Navrátilová, H. (2021). Polarities of Compulsory Education from the Perspective of Parents and Kindergarten Teachers. *European Journal of Social Sciences Education and Research*, 8(2), 108–117. <https://doi.org/10.26417/ejser.v5i3.p56-61>

Marková, D., & Chvílová-Weberová, M. (2020). *Předčasně narozené dítě: následná péče – kdy začíná a kdy končí?* Grada Publishing.

McMurray, S. (2021). School starting age: Policy and practice in the UK. *Research and Information Service Briefing Paper*, 39(21).
<https://niopa.qub.ac.uk/bitstream/NIOPA/12764/1/3921.pdf>

Mertin, V., & Gillernová, I. (Eds.). (2015). *Psychologie pro učitelky mateřské školy* (3. vydání). Portál

Národní pedagogický institut České republiky. (n.d.). *Jak můžete pomoci svému dítěti před nástupem do základní školy*. Národní pedagogický institut České republiky.
https://www.npi.cz/images/jak_muzete_pomoci_svemu_diteti.pdf

OECD. (2017). *Starting strong V: Transition from early childhood education and care to primary education*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264276253-en>

Páchová, A., Bílková, Z., Štefánková, Z., & Zemanová, L. (2024). Pod povrchem odkladů školní docházky. *Pedagogika*, 74(1), 67–86. <https://doi.org/10.14712/23362189.2023.3042>

Průcha, J. (2016). *Předškolní dítě a svět vzdělávání: přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků*. Wolters Kluwer.

Předškolní poradna. (n.d.). *Nový RVP PV: Co se mění v mateřských školách*. Predskolniporadna.cz. <https://predskolniporadna.cz/revizervppv/>

Pugnerová, M., & Dušková, I. (2019). *Z předškoláka školákem*. Grada.

Šulová, L. (2014). *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Wolters Kluwer Česká republika.

Šulová, L., & Havlíková, K. (2014). Příprava dětí na školu ze strany rodičů před nástupem do školy. In L. Šulová, *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka* (pp. 59-70). Wolters Kluwer.

Švaříček, R., & Šed'ová, K. (2010). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. <https://www.bookport.cz/AccountSaml/SignIn/?idp=https://shibboleth.utb.cz/idp/shibboleth&returnUrl=/kniha/kvalitativni-vyzkum-v-pedagogickych-vedach-3165/>

Valchářová, K. (2024). Sociální připravenost dětí předškolního věku na školní docházku pod vlivem pandemie Covid 19. *Magister*, 11(1), 59-80. <https://doi.org/10.5507/magister20233>

Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky. (2005) <https://msmt.gov.cz/file/38827/>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (2004). https://msmt.gov.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon?utm_source=chatgpt.com

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Struktura kategorií a přiřazených kódů I.	37
Obrázek 2 Struktura kategorií a přiřazených kódů II.	42
Obrázek 3 Struktura kategorií a přiřazených kódů III.	49
Obrázek 4 Struktura kategorií a přiřazených kódů III.	51

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Informace o rodičích.....	35
---------------------------------------	----

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČŠI Česká školní inspekce

KK Klíčové kompetence

MŠ Mateřská škola

Např. Například

PPP Pedagogicko-psychologická poradna

PŠD Povinná školní docházka

ZŠ Základní škola

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Otázky k rozhovoru

Příloha P II: Informovaný souhlas pro rodiče

Příloha P III: Ukázka transkripce rozhovoru

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY K ROZHOVORU

Otázky ohledně Vás a vašeho dítěte.

„Před jakou dobou jste odklad řešil/a?“

Počet dětí (zda jste odklad řešil/a vícekrát) – „Kolik máte dětí? Řešil/a jste odklad i u nich?“

Měsíc narození dítěte (dcera/syn) – „V jakém měsíci se syn/dcera narodil/a?“

Dosažené vzdělání (rodiče) – „Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?“

Zjistit názory rodičů na odklad povinné školní docházky.

„Jaký je Váš názor na odklad povinné školní docházky?“

„V čem vnímáte výhody odkladu?“

„Vidíte na odkladu i nějaké nevýhody?“

„Měli jste třeba i vy sami jako dítěti odklad?“ „Myslíte si, že i to na vás mohlo mít vliv při rozhodování?“

„S partnerem jste se na rozhodnutí shodovali?“

Zjistit hlavní důvody rodičů pro odklad povinné školní docházky jejich dítěte.

„Co bylo hlavním okamžikem, kdy jste si řekli, že začnete odklad řešit?“

„Kdy jste o odkladu začali uvažovat?“

„Bylo to Vaše vlastní rozhodnutí, nebo byl odklad doporučen, například ze strany mateřské školy?“

„Jak probíhala návštěva v PPP a jaké bylo jejich doporučení – shodovalo se s tím Vaším?“

„Jaké konkrétní důvody jste při rozhodování zvažovali?“

„Kdybyste mi měli říct jeden hlavní důvod proč jste odklad zvolili jaký by to byl?“

„Měl někdo ve Vašem okolí také odklad, případně některé z vašich dětí? Myslíte si, že vás ovlivnila jejich zkušenost při rozhodování?“

Zjistit, jak rodiče zpětně hodnotí své rozhodnutí o odkladu povinné školní docházky jejich dítěte.

„Jak se na své rozhodnutí díváte s odstupem času? Postupovali byste stejně?“

„V čem vidíte největší přínos odkladu pro Vaše dítě?“

„Vidíte s odstupem času zlepšení v tom, co bylo důvodem odkladu?“

„Myslíte si, že odklad dítěti pomohl lépe zvládat školní povinnosti?“

„Myslíte si, že by dítě školu zvládlo i bez odkladu, nebo by to pro něj bylo náročnější?“

Doplňující otázky od rodičů

„Chtěl/a byste k tomuto tématu dodat ještě něco co je podle Vás důležité zmínit?“

PŘÍLOHA P II: INFORMOVANÝ SOUHLAS PRO RODIČE

Informovaný souhlas rodiče s účastí ve výzkumu

Vážení rodiče,

jmenuji se Dagmar Minaříková a jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, kde studuji obor Učitelství pro mateřské školy. Ráda bych Vás požádala o souhlas s účastí ve výzkumu, který je součástí mé bakalářské práce.

V rámci této práce se zabývám faktory ovlivňujícími rozhodování rodičů o odkladu povinné školní docházky jejich dítěte.

Podpisem tohoto dokumentu potvrzují, že:

Byl/a jsem informován/a o účelu výzkumu, kterým je sběr dat pro potřeby bakalářské práce Dagmar Minaříkové s názvem *Faktory ovlivňující rozhodování rodičů o odkladu povinné školní docházky*. Cílem výzkumu je identifikovat hlavní faktory, které ovlivňují rodiče při rozhodování o odkladu školní docházky jejich dítěte.

Byl/a jsem seznámen/a s délkou rozhovoru a jeho průběhem. Jsem si vědom/a svého práva odmítnout odpověď na jakoukoli otázku nebo do tří dnů od rozhovoru zrušit svou účast ve výzkumu bez udání důvodu.

Souhlasím s nahráváním rozhovoru a jeho následným zpracováním. Zvukový záznam nebude poskytnut třetím stranám a po přepsání bude nevratně smazán. Transkripce rozhovoru bude zpřístupněna pouze komisi při obhajobě bakalářské práce, jinak nebude veřejně dostupná – kromě vybraných citací uvedených v textu práce.

Byl/a jsem informován/a o způsobu zajištění anonymity. Nebude uvedeno mé jméno, jméno mého dítěte ani žádné jiné osobní údaje, které by umožnily naši identifikaci.

Dávám souhlas k využití rozhovoru pro potřeby bakalářské práce. Výzkumnice může v práci použít některé části rozhovoru ve formě citací. Po ukončení výzkumu budou veškeré zvukové záznamy i přepisy rozhovorů nevratně smazány.

Datum:

Podpis respondenta:

Podpis výzkumníka:

PŘÍLOHA P III: UKÁZKA TRANSKRIPCE ROZHOVORU

V: Děkuji, že jste si na mě našla chvílku. Já se vám nejdřív zeptám, jestli souhlasíte s tím, že si rozhovor budu nahrávat.

P: Ano, určitě.

V: Děkuji. Tak můžeme klidně začít. Vy jste tedy řešila odklad u obou dcer?

P: Ano.

V: A před jakou dobou jste odklady řešili?

P: Před třemi lety u té starší a před rokem u té mladší.

V: A v jakém měsíci se dcery narodily?

P: Obě dvě jsou červencové.

V: Já se vás jenom ještě zeptám na vaše nejvyšší dosažené vzdělání.

P: Vysokoškolské.

V: Teď se Vás zeptám na pár otázek ohledně vašeho názoru na odklad povinné školní docházky. Takže co vy si o něm myslíte?

P: O odkladu si myslím, že v současné době, tak jak je ten systém nastavený, má opodstatnění. Přijde mi, že se pořád ze školy dělá takový velký krok, něco takového, co musí dítě zvládat a na co musí být připravené, a proto si myslím, že ty odklady mají smysl. Říkám si, že kdyby byl ten přechod ze školky do školy plynulejší, kdyby se prostě automaticky v tomto věku braly všechny děti, škola by byla přizpůsobena všem dětem a nebylo by kolem toho takové divadlo, jako zápisy, zvykání si na školu a podobné věci, tak by odklady nutně nebyly. Ale tak, jak je to teď, si myslím, že jsou potřeba.

V: Jasně, dobře a nějaké výhody nebo nevýhody odkladu?

P: Tak výhodu vidím u těch dětí, které nejsou ještě tak zralé, jak se očekává, že budou. A nevýhoda, asi no, pro mě je nevýhoda, že musí všichni nastoupit do školy v září. Protože si dokážu představit, že kdyby dcera nastupovala třeba v lednu do školy, že by to bylo jiné. Další nevýhoda mi potom přijde v tom, že by se dítě mohlo ten poslední rok ve školce už jako nudit. Ale převažují podle mě ty výhody.

V: A měla jste třeba i vy sama odklad, když jste byla malá?

P: Ne.

V: S partnerem jste se na rozhodnutí shodovali?

P: Ano.

V: A kdybyste mi měla říct hlavní okamžik, kdy jste si řekli, kdy o tom odkladu začnete uvažovat?

P: Hmm, hlavní okamžik?

V: Ano, když třeba viděla holky ve skupince jiných dětí a tam jste viděla mezi dětmi nějaké rozdíly.

P: Tak asi jo, asi okamžik to byl, když se staly předškoláčkami, kdy už se začalo prostě mluvit o tom, že půjdeš do školy, musíš tam jít, už se to blíží. A viděla jsem, že obě dcery se v té době tak nezapojovaly mezi ty vrstevníky. Nevypadaly prostě ještě jako šolačky.

V: Takže jste začali o odkladu uvažovat až když byly obě holky předškoláčky?

P: Ano.

V: A to prvotní rozhodnutí, ten prvotní impulz byl na Vás nebo vám byl odklad doporučen i ve školce?

P: Ne, ne doporučení tam ze školky nebylo, bylo to na nás. Právě že paní učitelky se divily že máme o odklad zájem a bylo to z naší iniciativy.

V: V obou případech?

P: Ano.

V: Jak probíhala návštěva v PPP a jaké bylo jejich doporučení?

P: Mám teda mluvit o obou?

V: Ano, jestli vás můžu poprosit.

P: Určitě. Tak nejprve teda ta starší dcera, tak s tou jsme šly do poradny, to bylo před 3 lety, a probíhala ta vyšetření podobně. Myslíte spíš ten průběh vyšetření, nebo ten jejich závěr?

V: Spíš to závěrečné doporučení, jestli se shodovalo s tím vaším.

P: Aha, jo. Já s tou starší dcerou jsem tam šla s tím, že jsem si vlastně vůbec nebyla jistá. Věděla jsem, že je narozená až v létě, že se vlastně odklady tady těmto dětem dávají, a že bychom to měli zvážit. Přestože byla jako inteligentní a bystrá, tak se nezapojovala úplně mezi vrstevníky, často se vztekala, byla taková... Hmm, prostě nebyla v pohodě. Šly jsme do poradny s tím, že si nechám poradit, a vlastně sice jsem si říkala, že by jí ten odklad fakt

prospěl, ale zároveň jsem doufala, že mi v té poradně řeknou: to je normální, ona je v pohodě a do té školy by měla jít a zvládne to. Ale ta paní v poradně teda na základě toho vyšetření řekla, že do školy rozhodně nedoporučuje, aby šla, že bychom jí uškodili tady v tom. A že si myslí, že na základě toho vyšetření, když by ten rok zůstala ve školce ještě, že by pak do školy přišla a zářila by tam mezi těmi vrstevníky, že by odpadly všechny tady ty naše starosti a úzkosti z té školy. Dodám zajímavý moment, kdy ona nechala dceru v té čekárně a já jsem s ní mluvila chvíli sama, a když jsme přišli zpátky do čekárny, tak dcera byla vylezená pod stolem a hrála si tam, a prostě byl to takový okamžik, kdy jsem si říkala: no, to asi opravdu ještě není dítě jako zralé na školu. A říkala paní, že se neumí dobře soustředit, že během té doby, kdy ji tam vyšetřovala, že jí přišla vyloženě nezralá.

A u té mladší dcery, tam už jsme vycházeli z té zkušenosti, kterou jsme měli se starší dcerou, protože jsme věděli, že jí ten odklad prospěl, že ve škole září a že paní měla pravdu. Takže jsme už do toho šli s tím, že to bude asi podobný případ. Šly jsme zase do poradny s tím, že už jsem si tam šla víceméně pro takové potvrzení už těch svých pozorování, které jsme jako porovnávali s tou starší dcerou. Věděli jsme taky, že je to jako šikovná, bystrá holka, inteligentní, ale že do školy nechce. Nechtěly chodit v tu dobu holky ani do školky a ony nám plakaly doma, nechtěly tam chodit. V té poradně to už pro mě byla pak taková jako úleva, že paní říkala vlastně to, co jsme si mysleli.

V: Že vám to tak potvrdila.

P: Ano, ale nepřesvědčovaly jsme se o tom ani jedna. Nechala jsem si ať to vyšetří sama, až pak jsme se shodly v závěru na tom.

V: A kdybyste mi měla vyjmenovat nějaké konkrétní důvody, které jste při rozhodování zvažovali? U Obou holek.

P: Tak u té starší, ta nechtěla chodit do školky a ona se do školky obecně těžce adaptovala. To bylo ještě v covidové době, kdy chodila do školky, takže ta škola se několikrát zavírala a teprve jako předškolačka tam začala chodit každý den. Já mám další mladší dvě děti, máme dohromady tři děti. Já jsem byla vždycky doma a ona těžce nesla to, že vůbec musí do té školky chodit. Takže pro mě to byl jeden z impulsů. Nechtěla se zapojovat mezi děti na hřišti, chtěla si hrát jenom se mnou, a ne s cizíma dětma. Navíc kamarádku, se kterou si rozuměla, byla narozená až na podzim, takže by je ten nástup do školy rozdělil. A to byl další důvod. Taky v té době ještě chodila na logopedii a neměla dobrou řeč.

A u té mladší to bylo podobné. Ta je navíc levačka, je hodně citlivá, neuměla teda velice v té době pracovat s chybou. Kdykoli se jí něco podařilo špatně namalovat, tak strašně křičela a vyváděla, vztekala se a byla zoufalá. O škole nechtěla vůbec slyšet, plakala při každé vzpomínce na to, že bude muset jít do školy. Nechtěla se účastnit těch předškoláckých akcí ve školce, takže když se jelo třeba jenom předškoláci do divadla nebo na dopravní hřiště, tak mi ráno plakala, nechtěla do té školky vůbec jít, nechtěla se vůbec mezi ty děti zapojovat. A ještě pro mě byl důležitý fakt, že v jejím ročníku mělo spoustu dětí odklad, takže by šla do školy s dětma, které jsou o rok nebo rok a půl starší. A byly tam naskládané takové děvčata, hodně silné osobnosti a už prostě opravdu takové slečny, mezi které prostě naše malá dcera, o hlavu menší a taková citlivka, vůbec nehodila a nezapadala. Takže dokážu si představit, že kdyby byla třeba v jiném kolektivu dětí, tak by se to dalo, ale tady za těchto okolností jsme to nechtěli riskovat. Zároveň byl pro mě ještě další určující fakt, že já jsem učitelka a nastupovala jsem do práce taky v září po dlouhé mateřské, takže scházelo se nám víc takovýchto věcí v jednu dobu, v jedno září. A naše nejmladší dcera v tu dobu nastupovala do školky nově. Ta situace, že já bych nastoupila do práce, mladší dcera do školy a nejmladší do školky, tak tohle všechno by bylo na nás jako na celou rodinu náročná představa a tohle nás z toho tak jako vysvobodilo, řekla bych.

V: Jasně, tomu rozumím. A kdybyste mi měla říct jeden hlavní důvod, který byste mi tak vypíchla u obou holek?

P: Hmm... Tak asi hlavně, že byly emočně a sociálně nezralé. Nezapojovaly se mezi vrstevníky. A třeba u té mladší dcery ten fakt, že ty ostatní děti měly odklady, že prostě by byla v nevýhodě. Byly by v nevýhodě obě dvě.

V: Chápu, ona by je narozena v létě, a ještě by byla ve třídě s dětma, které ten odklad měly.

P: Ano, měly tam odklad dětí, co byly narozeny na jaro, takže tam byly i třeba o rok a půl oproti ní starší, už byl vidět ten rozdíl mezi nimi ve školce.

V: A měl někdo ve Vašem okolí také odklad, že byste tam viděla, že to těm dětem prospělo tak by vás to natuklo, k tomu o tom uvažovat?

P: Ano, inspirovala mě k tomu tady jedna známá, která dávala odklad chlapečkovi, přestože mu to nedoporučili ve školce, jim se zdál zralý. V poradně teda řekli, že rozhodně ne. On do školy nastoupil později, ten odklad mu prospěl, a toto mě inspirovalo k tomu, že jsme tam viděli ten prospěch toho. Neslyšela jsem vlastně negativní dopad. Jako pátrala jsem po tom

hodně, to rozhodnutí pro mě bylo důležité, dávala jsem tomu velkou váhu, že tady rozhodují o svém dítěti, a pátrala jsem po okolí a nenašla jsem vlastně nikoho, kdo by mi řekl, že by do odkladu znovu nešel, že všichni s tím měli dobrou zkušenost.

V: Takže, když se na to rozhodnutí díváte zpětně postupovala byste stejně?

P: Ano.

V: U obou holek?

P: Ano, u obou.

V: A v čem vidíte největší přínos odkladu pro Vaše holky?

P: Největší přínos... No, takže teď se lépe adaptovaly na tu školu. Že to, co neměly ten rok předtím tak při nástupu do školy už měly. Prostě dozrály opravdu, tak jak se to říká.

V: Takže s odstupem času vidíte zlepšení v tom, co bylo důvodem toho odkladu?

P: Ano, ano, rozhodně. Ony už se potom začaly do školy obě těšit. Těšily se na to, až vybereme aktovku, až vybereme pouzdro. Mluvily o té škole už tak, jakože to bylo normální, že to nebyl nějaký takový krok do neznáma, už prostě na to nazrál ten čas.

V: Takže si myslíte si, že vaše holky, kdyby šly do školy bez odkladu tak by to bylo pro ně náročnější?

P: Ano.

V: I vlastně z té sociální stránky, ale i třeba v těch školních povinnostech?

P: Z těch školních povinností... Myslím si, že by to bylo náročné v té sebeobsluze, v tom, že by musely vstát do školy brzo, u nás se začíná v 7:20 teda. Takže jo, myslím si, že by zvládaly učivo, že by jim šly ty úkoly, ale nezvládaly by ty věci kolem, to soustředění, tu práci s chybou a tak.

V: Takže to bylo z mých otázek všechno. Chtěla byste mi k tomu ještě něco dodat, napadlo Vás něco?

P: Asi ne, myslím že jsme řekla všechno.

V: Dobře tak za mě je to všechno, já Vám moc děkuju.

P: Rádo se stalo.